

Afwegingskader Recreatie en Toerisme Gemeente West Maas en Waal

Colofon

© Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, juli 2025

Voor

Gemeente West Maas en Waal
Aline van Eijk

Auteur

Sanne Meekes
Fleur Brinkmann
Ellen Ruiter
Axel Makkinga

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
Oude Kraan 72 – Unit 320
6811 LL Arnhem
Mail: ruiter@ruimteenvrijetijd.nl
www.ruimteenvrijetijd.nl

Foto's

Bureau Toerisme en Studio Raznd.

Inhoud

Inhoud	3
1 Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 De gemeente in beeld	4
1.3 Leeswijzer	4
2 Afwegingskader voor initiatieven	7
2.1 Algemene uitgangspunten	7
2.2 Uitgangspunten per deelgebied.....	12
3. Stappenplan voor initiatiefnemers	20
3 Bijlage 1. Achtergronddocumenten	22
3.1 Voorgaand onderzoek	22
3.2 Bestaand beleid	25
4 Bijlage 2. Inzicht in verblijfsrecreatie.....	28
4.1 Vraag naar verblijfsrecreatie.....	28
4.2 Aanbod aan verblijfsrecreatie	29
4.3 Trends en ontwikkelingen	34
4.4 Indicatie van kansrijkheid deelsectoren.....	36
5 Bijlage 3. Regionaal behoeftemodel	37
5.1 Inleiding	37
5.2 Resultaten.....	38
5.3 Bronnen, afbakening en definities	50
6 Bijlage 4. Karakterschets van de dorpen.....	52
7 Bijlage 5. Bronnen	55
8 Bijlage 6. Leefstijlvinder	57

1 Inleiding

Welkom in het Land van Maas en Waal! Boudewijn de Groot bezong Het Land van Maas en Waal al eind jaren zestig; zijn ode aan deze prachtige streek is nog altijd een klassieker. Met dijken die boven de verkleurende bomen uittorenen, rustgevende wandel- en fietsroutes door het veranderende landschap en idyllische dorpjes die een nostalgische sfeer oproepen, is het de perfecte plek voor een cultureel uitje.

1.1 Aanleiding

West Maas en Waal is een aantrekkelijke gemeente voor bezoek én overnachting. Mogelijk kan dit toeristisch potentieel nog beter benut worden. In de gemeente is veel verblijfsrecreatie, dat roept vragen op zoals: kan er nog meer bij? Zo ja, welke verblijfsrecreatie zou dan écht toegevoegde waarde hebben? Qua dagrecreatie is het aanbod beperkt, dat roept vragen op zoals: waar willen we nieuwe dagrecreatie het liefst? Wat voor een dagrecreatie willen we graag? Om goed onderbouwd antwoord te kunnen geven op bovenstaande vragen, is het huidige onderzoek uitgevoerd.

1.2 De gemeente in beeld

Op de volgende pagina is een kaart weergegeven van de gemeente, deze is afkomstig uit de omgevingsvisie. De gemeente is opgedeeld in drie gebiedstypen. Allereerst heb je de oeverwal, dit zijn de hoger gelegen wallen parallel aan de Maas en Waal. Op de oeverwal liggen de meeste dorpen, wat bossen en vind je akkerbouw en boomgaarden. Vervolgens liggen de uiterwaarden tussen de oeverwal en de rivier. Deze worden gekenmerkt door

grasland, natte landbouw en extensieve veeteelt. Daarnaast is dit gebied belangrijk voor de huidige rapportage, omdat in de uiterwaard aan de maaszijde het grootste recreatiegebied van de gemeente ligt, rond de Gouden Ham. Tot slot heb je het komgebied, dit is een laaggelegen agrarisch gebied in het midden van de gemeente. Hier vindt veel landbouw en veeteelt plaats en het gebied kenmerkt zich door de openheid. In de gemeente liggen acht dorpen. Vier dorpen zijn de zogenaamde waaldorpen aan de noordzijde van de gemeente, dat zijn Dreumel, Wamel, Beneden-Leeuwen en Boven-Leeuwen. Vervolgens heb je de drie maasdorpen in het zuiden, namelijk: Alphen, Maasbommel en Appeltern. En tot slot is er één rivierduindorp, Altforst, gelegen op een hoger gedeelte in het agrarisch landschap. Dit is het enige dorp dat niet op een dijk ligt.

1.3 Leeswijzer

Het rapport begint met het afwegingskader. Dit is het eindproduct van het onderzoek en geeft inzicht in de initiatieven die we als kansrijk zien in de gemeente. Daarna volgen de bouwstenen waar het afwegingskader op is gebaseerd: het regionaal behoeftemodel voor dagrecreatie en de inzichten in kansrijkheid voor verblijfsrecreatie. Bij verblijfsrecreatie hanteren we het definitiekader aan zoals opgesteld door het LDA¹. De opbouw van het rapport ziet er dan als volgt uit: eerst volgt het afwegingskader voor nieuwe initiatieven in hoofdstuk 2, een stappenplan voor ondernemers in hoofdstuk 3 en vervolgens volgen alle bouwstenen waarop het afwegingskader gebaseerd is in de bijlagen. Deze bouwstenen zijn het voorgaand onderzoek en beleid (bijlage 1), inzicht in de kansrijkheid voor verblijfsrecreatie (bijlage 2), regionaal behoefte model (bijlage 3) en een karakterschets van de dorpen (bijlage 4). En tot slot volgt nog de bronverwijzing (bijlage 5) en een uitleg over de Leefstijlvinder (bijlage 6).

¹ Zie: landelijkedataalliantie.nl/nl/home/download/download-definities-landelijke-database-logiesaccommodaties

Figuur 1.1 Overzichtskaart van de gemeente (Omgevingsvisie, 2024)

2 Afwegingskader voor initiatieven

Op basis van een onderzoek naar de dag- en verblijfsrecreatie (zie bijlagen) is een afwegingskader ontwikkeld. Middels het afwegingskader worden nieuwe initiatieven en uitbreidingen van bestaande initiatieven beoordeeld. Het afwegingskader bestaat uit twee delen: een algemeen deel voor alle verblijfsrecreatie en een gebiedsgericht deel met aanvullende afwegingen per deelgebied.

2.1 Algemene uitgangspunten

Vijf doelstellingen voor de vrijetijdssector vormen de basis van het afwegingskader. Deze doelstellingen vinden we als gemeente belangrijk en worden concreet door middel van een aantal uitgangspunten. Met deze uitgangspunten willen we een aantal kaders voor ontwikkelingen meegeven, maar de exacte invulling van het initiatief blijft bij de ondernemer.

Hoe beoordelen we?

- Hoewel de uitgangspunten geen harde criteria zijn, vormen ze wel een belangrijk kader. **We verwachten dat initiatiefnemers aan minimaal 9 van de 18 algemene uitgangspunten invulling geven.** Wanneer hieraan voldoende tegemoet wordt gekomen, zijn wij bereid om mee te werken aan het initiatief, binnen de geldende wettelijke en ruimtelijke kaders².

² Zie Regels op de kaart: omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/zoeken/locatie

³ Dit betekent ook dat een eerder ingediend initiatief kan worden afgewezen, wanneer een recenter initiatief beter aansluit bij de beleidsdoelen en er sprake is van beperkte ontwikkelruimte. De gemeente maakt keuzes binnen de beschikbare ruimte op basis van kwaliteit en passendheid, en niet enkel op volgorde van aanmelding.

- Beoordeling van initiatieven gebeurt op basis van kwaliteit en beleidsmatige uitgangspunten, niet op volgorde van binnenkomst. De gemeente hanteert geen 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt'-principe. Initiatieven worden individueel beoordeeld op hun bijdrage aan de bijdrage aan deze doelstellingen en uitgangspunten. Dat betekent dat een recenter initiatief dat (beter) aansluit bij het beleid of een hogere ruimtelijke of maatschappelijke meerwaarde biedt, kan worden gehonoreerd, ook als een eerder ingediend initiatief nog in behandeling is³.

De vijf doelstellingen met bijbehorende uitgangspunten waarop we afwegen zijn in tabel 2.1 weergegeven. Hierna volgt een toelichting per doelstelling.

Tabel 2.1 Doelstellingen van het afwegingskader

Doelstellingen	Uitgangspunten
1. Een aantrekkelijk totaalproduct	- Diversiteit en kwaliteit - Unieke beleving - Toegankelijkheid - Versterken van (indoor) dagrecreatief aanbod - Verblijfsrecreatie versterken met dagrecreatief aanbod
2. Toekomstbestendige dag- en verblijfsrecreatie	- Duurzaamheid - Flexibiliteit en aanpasbaarheid - Economische levensvatbaarheid - Herbestemming leegstaande panden - Vitaal platteland
3. Spreiding en balans van toerisme	- Spreiding van toeristen - Behouden natuurlijke omgeving - Behouden en versterken cultureel erfgoed - Stimuleren seizoensverlenging en verbreding - Verbreden agrarische verdienmodellen
4. Prettig wonen voor inwoners	- Lokale betrokkenheid - Samenwerking met lokale ondernemers - Balans met leefbaarheid
5. Voorzieningen die passen bij hun omgeving	Zie 2.2 voor de uitgangspunten per deelgebied.

1. Een aantrekkelijk totaalproduct

De gemeente streeft naar een aantrekkelijke vrijetijdssector in zijn totaliteit. Dit betekent onder andere een sector met gevarieerde mogelijkheden voor een dagje uit én een overnachting. Zowel qua dagrecreatie als verblijfsrecreatie willen we voor verschillende doelgroepen aanbod bieden. Ook willen we dat dag- en verblijfsrecreatie met elkaar in balans zijn en op elkaar aansluiten. Momenteel is er veel meer verblijfsaanbod dan dat er dagrecreatief aanbod is in onze gemeente, we hopen daar in de toekomst meer balans in te vinden. Het dagrecreatieve aanbod is zeer beperkt, dus we staan open voor nieuwe initiatieven. Qua verblijfsrecreatie is er al redelijk wat aanbod waaronder veel vakantieparken, dus bij de verblijfsrecreatie is diversificatie van groter belang (zie bijlage 2). Daarnaast gaan we voor een kwalitatief sterke sector met jaarrond aanbod. We streven naar een stabiele vrijetijdssector waar iedereen van kan genieten onafhankelijk van de seizoenen. Natuurlijk zit er binnen de gemeente verschil tussen gebieden, deze gebied-specifieke punten (wat is in welk gebied mogelijk) volgen in doelstelling 5.

We vragen initiatiefnemers, waar mogelijk én van toepassing, in hun plannen aan te geven hoe ze de volgende punten meenemen:

- 1.1 Diversiteit en kwaliteit: bijdragen aan een gevarieerd en hoogwaardig aanbod van toeristische en recreatieve voorzieningen. Met hoogwaardig aanbod bedoelen we kwalitatief aanbod dat aansluit op de wensen en behoeftes van de hedendaagse gast.
- 1.2 Unieke beleving: als gemeente willen we voorzieningen die onderscheidend zijn én ons karakter als gemeente versterken. Kijk voor duiding bij het merk 'het Land van Maas en Waal' op onze website: landvanmaasenwaal.nl.
- 1.3 Toegankelijkheid: nieuwe initiatieven moeten goed aansluiten op de bestaande recreatieve infrastructuur, zoals fiets- en wandelroutes. Denk

aan logische en veilige verbindingen met bestaande netwerken en een aantrekkelijke toegang tot de locatie. Zo wordt een voorziening, bijvoorbeeld horeca in het buitengebied, niet alleen beter bereikbaar, maar ook aantrekkelijker voor bezoekers.

- 1.4 Versterken van (indoor) dagrecreatief aanbod: bijdragen aan een gevarieerd aanbod aan (indoor) dagrecreatieve voorzieningen. Dit aanbod is tot nu toe beperkt en zien we als een waardevolle toevoeging voor zowel inwoners als toeristen.
- 1.5 Verblijfsrecreatie versterken met dagrecreatief aanbod: een verblijfsrecreatieve ontwikkeling draagt bij aan het creëren van dagrecreatief aanbod. Denk aan routes vanaf de verblijfsrecreatie, een zwembad of bijvoorbeeld sportfaciliteiten.

2. Toekomstbestendige dag- en verblijfsrecreatie

De gemeente wil een vrijetijdssector die klaar is voor de toekomst. Hierbij hechten we onder andere belang aan duurzaamheid. Dit doen we door niet alleen de impact van nieuwe voorzieningen op de omgeving en leefbaarheid zo klein mogelijk te houden, maar ook door kansen te benutten om recreatie slim te koppelen aan duurzame en innovatieve ontwikkelingen. Ook willen we in de toekomst een aantrekkelijke bestemming blijven voor toeristen en dagbezoekers, evenals een aantrekkelijke woonomgeving voor onze inwoners. Hierbij zijn we dan ook voorstander van toeristisch gebruik van verblijfsrecreatie. Momenteel is dat niet altijd het geval en daarom willen we toeristisch gebruik voor nieuwe verblijfsrecreatie beter borgen vooraf. Daarnaast zien we mogelijkheden om toerisme en recreatie in te zetten als middel voor twee zaken: ons agrarisch landschap beter beleefbaar maken en een nieuwe functie voor onze leegstaande (historische) panden vinden. De nadruk ligt dus niet uitsluitend op een toekomstbestendige vrijetijdssector, maar op een toekomstbestendig West Maas en Waal.

We vragen initiatiefnemers, waar mogelijk én van toepassing, in hun plannen aan te geven hoe ze de volgende punten meenemen:

- 2.1 Met aandacht voor het milieu en bijdragen aan duurzaamheid, bijvoorbeeld door zelfvoorzienend te zijn of natuurinclusieve elementen toe te passen. Door duurzaamheid centraal te stellen, behouden we de waarde van natuur en landschap voor volgende generaties. Tegelijkertijd biedt dit ook kansen: duurzame ontwikkelingen kunnen gecombineerd worden met recreatie, zoals een klompenpad langs nieuwe watergangen of een uitkijkpunt bij een waterbergingsgebied. Zo versterken we duurzaamheid én beleving.
- 2.2 Flexibiliteit en aanpasbaarheid: flexibel en aanpasbaar zijn, dus kunnen inspelen op toekomstige veranderingen in vraag en omstandigheden. Met toekomstbestendige voorzieningen houden we onze gemeente ook in de toekomst aantrekkelijk.
- 2.3 Economische levensvatbaarheid: een initiatief is economisch levensvatbaar en draagt bij aan een vitaal ondernemersklimaat. Met economisch levensvatbaar bedoelen we dat de onderneming een rendabel verdienmodel heeft.
- 2.4 Herbestemming leegstaande panden: bijdragen aan de herbestemming van leegstaande bedrijfspanden voor recreatieve doeleinden. Nieuwbouw voor initiatieven is niet altijd nodig. Vanwege duurzaamheid én om verloedering van leegstaande gebouwen tegen te gaan, stimuleren we hergebruik.
- 2.5 Vitaal platteland: bijdragen aan de vitaliteit van het platteland door bijvoorbeeld groenblauwe verbindingen te ontwikkelen en

⁴ Zie ook: westmaasenwaal.nl/VitaalPlatteland

cultuurhistorische landschapselementen te herstellen. Op die manier houden we ook in de toekomst ons agrarische land vitaal en beleefbaar⁴. Dit sluit direct aan bij het biodiversiteitsplan, dat via een kaart en inzicht biedt in welke natuur- en landschapsmaatregelen op welke plekken kansrijk én wenselijk zijn⁵.

3. Spreiding en balans van toerisme

De Gouden Ham is een populaire en levendige bestemming. Tegelijkertijd neemt de druk op de zuidelijke oeverwal toe. We zien daarom kansen om bezoekers beter te spreiden over de hele gemeente. Ook op andere plekken wordt al volop gerecreëerd, en juist daar ligt potentie om de beleving verder te versterken. Door bezoekers meer te spreiden verlichten we druk op overbelaste gebieden én profiteren andere delen van toeristische voorzieningen. Denk aan extra fietsroutes, natuurbeleving of dagrecreatieve voorzieningen die ook de leefkwaliteit van inwoners vergroten. Dat betekent niet dat overal ruimte is voor ontwikkeling: initiatieven moeten qua schaal en karakter wel passen bij de natuurlijke en culturele omgeving..

We vragen initiatiefnemers, waar mogelijk én van toepassing, in hun plannen aan te geven hoe ze de volgende punten meenemen:

- 3.1 Spreiding van toeristen: bijdragen aan de spreiding van toeristen over de gemeente, om drukte bij bijvoorbeeld de recreatieve overgangszone Gouden ham te verminderen. Vooral voor nieuwe verblijfsrecreatie is dit van belang, eerder in deze rapportage stond een kaart met de verdeling zoals die nu is.
- 3.2 Behouden natuurlijke omgeving: de natuurlijke omgeving respecteren en bijdragen aan de bescherming en verbetering ervan. Hierbij kan gedacht

⁵ Zie storymaps.arcgis.com/stories/8da3a95d6fe34d1fb13bc03d345ac680

worden aan het toevoegen van streekeigen beplanting en landschapselementen, het voorkomen van verstoring van kwetsbare gebieden, en het integreren van natuurvriendelijke elementen.

- 3.3 Behouden en versterken cultureel erfgoed: rekening houden met en bijdragen aan het behoud van cultureel en historisch erfgoed. Onder cultureel erfgoed verstaan we materieel én immaterieel erfgoed waarmee we onze cultuur in leven houden, denk aan: historische gebouwen, oude ambachten en archeologische vondsten.
- 3.4 Stimuleren seizoensverlenging en verbreding: bijdragen aan verlenging van toeristisch seizoen en jaarrond exploiteren. Met het oog op toeristisch gebruik en economische levensvatbaarheid van toeristische voorzieningen achten we dit belangrijk als gemeente.
- 3.5 Verbreden agrarische verdienmodellen: bijdragen aan ontwikkelen van nevenactiviteiten bij agrariërs. Hierbij zien we vooral kansen voor kleinschalige initiatieven met een beperkte impact op de rest van het agrarisch gebied, maar die een grote impact kunnen hebben op individuele bedrijven.

4. Prettig wonen voor inwoners

Toerisme en recreatie hebben invloed op onze inwoners. Inwoners ervaren voordelen ervan, zoals meer voorzieningen (bijvoorbeeld wandelpaden) en een impuls aan de lokale economie. Zij kunnen echter ook nadelen ervaren, door bijvoorbeeld drukte of vermindering van de leefomgeving door bijvoorbeeld afval of geluidsoverlast. In de gemeente zien we kansen om het profijt van toerisme en recreatie nog meer te benutten op bijvoorbeeld de oeverwal. Daarentegen zien we dat op andere locaties, zoals bij het recreatiegebied, de focus meer ligt op het beperken van negatieve effecten op de leefomgeving door een grote bezoekersdruk. Bij de verdere ontwikkeling van de vrijetijdssector willen we het inwonersbelang en de effecten op inwoners vooraf

mee laten wegen. Dit betekent dat we inzetten op zo veel mogelijk profijt en zo min mogelijk overlast voor inwoners.

We vragen initiatiefnemers, waar mogelijk én van toepassing, in hun plannen aan te geven hoe ze de volgende punten meenemen:

- 4.1 Lokale betrokkenheid: inspelen op de recreatiebehoefte van inwoners. Denk hierbij aan routes om korte wandelingen te maken en doordeweeks gebruik van bijvoorbeeld zwembaden op verblijfsrecreatieparken door inwoners.
- 4.2 Samenwerking met lokale ondernemers: Het initiatief moet samenwerking met lokale ondernemers stimuleren en bijdragen aan de lokale economie. Hierbij denken we aan het afnemen van goederen en diensten bij lokale partijen of bijvoorbeeld arrangementen met andere toeristische aanbieders.
- 4.3 Balans met leefbaarheid: rekening houden met de impact op de leefbaarheid voor inwoners. Hierbij gaat het om zowel het verminderen van negatieve impact (zoals overlast) en het vergroten van positieve impact (zoals extra voorzieningen).

5. Voorzieningen die passen bij de omgeving

De gemeente bestaat uit gebieden met elk een eigen karakter. We willen het unieke karakter van de gebieden borgen en versterken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan kleinschalige ontwikkelingen in dunner bevolkte gebieden. Initiatieven die passen bij hun omgeving hebben groter draagvlak onder inwoners, beschermen de ruimtelijke kwaliteit van het gebied zijn toekomstbestendiger.

Hierna gaan we verder in op de uitgangspunten per deelgebied en daar definiëren we per gebied welke voorzieningen er passen.

Afbeelding 2.1 Deelgebieden in Gemeente West Maas en Waal
(Omgevingsvisie, 2024)

2.2 Uitgangspunten per deelgebied

Naast bovenstaande algemene uitgangspunten, gelden er aanvullend ook uitgangspunten per gebied. Met deze gebiedsindeling willen we aangeven waar wij nieuwe initiatieven en uitbreiding van bestaande bedrijven als passend zien, onder welke voorwaarden initiatieven mogelijk zijn en ook waar nieuwe initiatieven niet mogelijk zijn. Hierbij houden we de gebieden aan uit de kaart van de omgevingsvisie: de oeverwal (inclusief rivierduin), de komgrond, de uiterwaarden (inclusief het water), het bestaand bebouwd gebied, het bedrijventerrein, de dijk en de recreatieve overgangszones. Eerst volgt de omschrijving van het gebied uit de Omgevingsvisie, vervolgens de houding ten opzichte van nieuwe initiatieven en wat er wel of niet mogelijk is in het gebied.

Deze gebiedsindeling is globaal en richtinggevend en moet vooral een eerste indruk geven van wat er al dan niet mogelijk is op een bepaalde plek. Er zal altijd nog locatie specifiek gekeken moeten worden naar de geldende regelingen, beperkingen of kansen. Het nummer voor het gebied verwijst naar het nummer op de kaart rechts op de voorgaande pagina.

1. De oeverwal (inclusief rivierduin)

“De oeverwallen zijn parallel aan de rivier gelegen en ontstaan door afzettingen van de rivier. Door hun hogere en droge ligging ontstonden hier niet alleen de eerste dorpen, maar werd hier ook als eerste landbouw bedreven. De landschapselementen die voorkomen in dit kleinschalige landschap zijn waardevol en bestaan uit bosschages, waterpartijen, lanen als onderdeel van (voormalige) kastelen en landgoederen en de oude wielen⁶ en kolken. De dijken vormen de grens met de uiterwaarden en zijn herkenbare lijnen in het landschap. Het landgebruik kenmerkt zich door diverse fruitboomgaarden, afgewisseld met akkers en graslanden. In recente jaren zijn bij enkele boerenbedrijven in het

gebied nevenfuncties ontstaan als B&B's en boerencampings, die benadrukken hoe recreatief aantrekkelijk het kleinschalige landschap op de oeverwal is.”

De oeverwal betreft *niet* de recreatieve overgangszones op de kaart. Dit is een apart deelgebied.

Mogelijkheden voor nieuwe initiatieven: kansrijk.

Uitnodigend, onder voorwaarden. De gemeente staat hier positief tegenover initiatieven. Om de kwaliteit van de omgeving te waarborgen en de wensen voor recreatie en toerisme vorm te geven, stellen we wel een aantal voorwaarden.

Voorwaarden

- *Weersonafhankelijke dagrecreatie:* met name aan de Waalzijde (Noordzijde) van de gemeente staan we open voor nieuwe initiatieven in de oeverwal. Ook staan we nadrukkelijk uitnodigend tegenover nieuwe initiatieven voor weersonafhankelijke dagrecreatie in dit gebied. Met weersonafhankelijke dagrecreatie bedoelen we dagrecreatie die ook te bezoeken is met slecht weer.
- *Kleinschaligheid waarborgen:* we willen de kleinschaligheid waarborgen, om het karakter van dit gebied te behouden. We staan hier daarom *geen* grootschalige voorzieningen toe. We kaderen kleinschaligheid niet verder af, dit hangt immers af van de context en is niet zo simpel in harde cijfers te vangen. We redeneren vanuit effecten en samenhang met de omgeving. Daarom geven we de volgende richtlijnen mee:
 - *Inpassing in het bestaande landschap:* initiatieven moeten passend zijn bij de maat, schaal en beleving van de leefomgeving. De voorziening is niet dominant aanwezig in het landschap en heeft een beperkte ruimtelijke en visuele impact. Bij de inpassing van initiatieven gelden de spelregels uit het Landschapsontwikkelingsplan⁷.

⁶ Rondvormige plassen of meertjes die zijn ontstaan door dijkdoorbraken.

⁷ Zie: westmaasenwaal.nl/_flysystem/media/Landschapsontwikkelingsplan%20%28LOP%29.pdf

- *Laag intensief gebruik*: beperkt in overlast (geluid, licht, afval, etc.) en genereert relatief weinig verkeersbewegingen.
- *Lokaal gedragen*: draagvlak bij omwonenden en past bij het kleinschalige karakter van het gebied.
- *Flexibel of tijdelijk*: het initiatief is tijdelijk (bijv. alleen voor een bepaald seizoen) en is vormgegeven op een manier zodat het kan worden teruggedraaid, aangepast of verwijderd, zonder blijvende ruimtelijke of landschappelijke ‘schade’ (denk aan: verplaatsbaar, niet-fundamentele bouwwerken, hergebruik bestaande structuur).

Een aantal voorbeelden om kleinschaligheid en grootschaligheid in dit gebied te illustreren:

- Een theetuin met ca. 10-20 tafels en beperkte openingstijden op een erf of in een landschappelijke setting is *kleinschalig*: het sluit aan bij de schaal en sfeer van de omgeving, trekt relatief weinig bezoekers, en versterkt de beleving zonder grote impact.
- Een vakantiepark met 50 huisjes, horeca en zwembad is *grootschalig*: het verandert het gebruik, trekt veel bezoekers tegelijkertijd, vraagt om goede infrastructuur en beïnvloedt de ruimtelijke en sociale structuur van het gebied.

2. De komgrond

“De komgronden kennen een relatief korte en late ontwikkelingsgeschiedenis. Het van oorsprong natte, lage gebied was lange tijd in gebruik als hooiland en rietlanden met kenmerkende landschapselementen als eendenkooien en grienden⁸. Van origine is het wegenpatroon in de komgrond noord-zuid georiënteerd, die de oeverwallen en de daarop gelegen dorpen met elkaar verbonden. Karakteristiek aan de komgrond is de grote openheid en de rationele, grootschalige verkaveling die na de ruilverkaveling na de tweede wereldoorlog

ontstond. Een bijzonder landschapselement in de komgrond is de rivierduin bij Altforst, een verstuing van zand uit de rivierbedding waardoor een hoger gelegen gebied is ontstaan in de kom.”

Mogelijkheden voor nieuwe initiatieven: beperkt.

Terughoudend: mogelijkheden beperkt onder voorwaarden.

In de komgronden zijn hele beperkte mogelijkheden voor toeristisch-recreatieve voorzieningen. De nadruk ligt hier op agrarische activiteiten en deze willen we zo min mogelijk verstoren. We vinden het als gemeente belangrijk om (voormalig) agrarische ondernemers mogelijkheden te bieden voor nevenactiviteiten, zoals kleinschalige verblijfs- of dagrecreatie. Een voorbeeld van kleinschalige dagrecreatie is het organiseren van extensieve waterrecreatie, zoals kano- of sub verhuur. Deze ontwikkelingen kunnen ook beleving toevoegen aan het gebied. Daarom zien we enkel mogelijkheden onder een aantal voorwaarden.

Binnen de komgrond loopt een groene kernzone, zoals te zien is op de kaart. In dit specifieke deel van het gebied staan we open voor extensieve watergebonden recreatie, zoals bijvoorbeeld kanoën. Hoewel agrarisch gebruik in de komgrond in principe voorrang heeft, kan in de groene kernzone ruimte zijn voor kleinschalige, tijdelijke initiatieven mits deze passen binnen de geldende voorwaarden en geen afbreuk doen aan de kernkwaliteiten van het gebied.

Voorwaarden

- *Herbestemming van bestaande bebouwing*: ontwikkelingen in de vorm van gebouwen dienen gerealiseerd te worden in bestaande bebouwing of op bestaand bouwvlak. Denk hierbij aan (voormalige) agrarische bebouwing die wordt ingezet als b&b of als kleinschalige dagrecreatie zoals het

⁸ Vochtige stukken land langs rivieren waarop wilgen worden geteeld voor houtproductie.

organiseren van rondleidingen, workshops, educatieve activiteiten, pluktuinen, etc..

- *Geen overlast voor agrariërs:* nieuwe ontwikkelingen mogen geen overlast geven aan bestaande agrarische activiteiten, door bijvoorbeeld grote mobiliteitsstromen of geluidsoverlast;
- *Ruimte voor kleinschalige verblijfsrecreatie:* in dit deelgebied zien we zeker geen ruimte voor grootschaligere verblijfsrecreatie (zoals hotels of bungalowparken), maar wel voor kleinschalige verblijfsrecreatie (zoals b&b's en minicampings) als nevenfunctie van agrarisch;
- *Landschappelijke inpassing:* specifiek in dit deelgebied dient extra aandacht te zijn voor landschappelijke inpassing. Aangezien het voornamelijk een open landschap betreft, zijn zo min mogelijk voorzieningen in het landschap gewenst. Verblijfsrecreatie moet dan ook zoveel mogelijk opgaan in het landschap en niet zichtbaar zijn vanaf de weg;
- *Kwaliteit is extra belangrijk:* we vinden het belangrijk dat de voorziening inspeelt op de wensen en behoeftes van de hedendaagse gast en van voldoende kwaliteit is.

Een aantal voorbeelden van initiatieven die aansluiten op het agrarische profiel:

- Kleinschalige dagrecreatie: denk aan activiteiten zoals rondleidingen op het erf, kinderboerderijen of pluktuinen. Deze initiatieven versterken de beleving van het agrarische landschap zonder het gebruik ervan te verstoren.
- Kleinschalige verblijfsrecreatie. Voorbeelden zijn bed & breakfasts, minicampings of vakantieverblijven op het erf. Deze accommodaties zijn kleinschalig en vormen een nevenactiviteit bij de agrarische bedrijfsvoering, waarbij landschappelijke inpassing belangrijk is.

⁹ Plassen of kuilen in het landschap die zijn ontstaan door het afgraven van klei voor de productie van bakstenen

3. De uiterwaarden (inclusief het water)

We nemen de uiterwaarden en het water hier samen, omdat hier hoofdzakelijk dezelfde beleidsregels gelden. Het gaat hierbij dus om de buitendijkse gebieden, binnendijkse gebieden vallen onder andere deelgebieden (zoals ook op de kaart te zien). Rijkswaterstaat is wettelijk verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de uiterwaarden langs de rivieren en de grote rivieren, waar de Maas en de Waal ook toebehoren. *“De uiterwaarden zijn ontstaan na aanleg van de dijken. Aanvankelijk stonden er diverse steenfabrieken, inmiddels zijn die grotendeels verdwenen. Plassen en tichelgaten⁹ herinneren aan de zand- en kleiwinning, die op enkele plekken, hand in hand met natuurontwikkeling, nog altijd plaats vindt. De uiterwaarden zijn hoofdzakelijk in gebruik als extensief beheerd grasland, natuurgebied en water. Ze hebben een belangrijke recreatieve functie en zijn ecologisch van grote betekenis.”*

Mogelijkheden voor nieuwe initiatieven: maatwerk

Hoewel dit een aantrekkelijke locatie is voor recreatieve voorzieningen zien we hier beperkte mogelijkheden voor nieuwe dag- of verblijfsrecreatie. We zien mogelijkheden voor maatwerk, mits dit in lijn is met de hogere regelgeving vanuit waterveiligheid. Mocht er binnen het beleid van Rijkswaterstaat ruimte zijn voor maatwerk, dan staat de gemeente hier ook voor open. Volgens de beleidsregels voor de grote rivieren kunnen alleen bepaalde activiteiten worden verkend. Het moet gaan om tijdelijke activiteiten die ondergeschikt zijn aan de functie van de rivier, en waarvan de toelaatbaarheid afhangt van de aard van de activiteit, de locatie, de periode en het effect op de rivier.

Ook voor uitbreiding of doorontwikkeling van bestaande bedrijven geldt dat dit alleen mogelijk is mits dit in de kaders van Rijkswaterstaat past. Uitbreiding van bouwwerken beperkt zich sowieso tot een eenmalige uitbreiding van ten hoogste 10 procent van het oppervlak en volume van een bouwwerk¹⁰.

¹⁰ Zie ook actuele beleidsregels voor de rivieren. De actuele regels zijn te vinden op het omgevingsloket, onder ‘regels op de kaart’.

Er gelden veel restricties in dit gebied. Wat is er mogelijk?

- Kleinschalige, tijdelijke en verplaatsbare recreatieve voorzieningen. Denk aan: pop-up horecavoorziening (foodtruck), verhuur van kleinschalige waterrecreatie met mobiele opslag voor materiaal (geen structurele bebouwing), publieke voorzieningen als een uitkijkpunt, bankje, rustplek of informatiepunt, kleinschalige en tijdelijke evenementen of activiteiten. Of denk aan een tijdelijke voorziening op bestaande terreinen, zoals een pluktuin.

Let op: het blijft altijd maatwerk in dit gebied en passen binnen de hogere regelgeving. Structurele bebouwing is in buitendijks gebied over het algemeen niet toegestaan.

4. Het bestaand bebouwd gebied

“West Maas en Waal bestaat uit acht dorpen met ieder een unieke, onderscheidende identiteit. De dorpen hebben ieder een eigen ontstaansgeschiedenis, omvang en karakter, en daarmee eigen uitdagingen voor de toekomst. Op Altforst na, dat op een rivierduin ligt, liggen alle dorpen aan de dijk: ofwel aan de Maaszijde, of aan de Waalzijde. Onze ambitie voor de dorpen is dat deze o.a. groener worden en een aantrekkelijke plek om te ontmoeten en bewegen. De dorpen groeien op hun eigen manier, passend bij het karakter en de historie van het dorp.”

Mogelijkheden voor initiatieven: beperkt.

Uitnodigend, maar alleen onder voorwaarden. De gemeente staat hier enigszins positief tegenover initiatieven omdat dit ook kan bijdragen aan de leefbaarheid voor inwoners. Dat betekent wel dat er alleen toeristisch-recreatieve ontwikkelingen worden toegestaan als het past bij het dorpse karakter en bijdraagt aan leefbaarheid, zie ook onderstaande voorwaarden.

Voorwaarden

- *Hergebruik van leegstaande panden:* Initiatief maakt gebruik van leegstaand of karakteristiek vastgoed (zoals een kerk, school, boerderij of

winkelpand). Geen uitbreiding van het bebouwd oppervlak tenzij dit goed landschappelijk is onderbouwd.

- *Bijdrage aan de leefbaarheid en voorzieningen voor inwoners:* de voorziening speelt in op de recreatieve behoefte van inwoners en draagt bij aan mogelijkheden voor ontmoeten en bewegen voor inwoners, of aan het behoud van voorzieningen in het dorp. Het heeft meerwaarde voor het dorp en de inwoners, niet alleen voor toeristen.
- *Voorziening sluit aan bij het dorpse karakter:* qua schaal, uitstraling en gebruik. Zie bijlage 5 voor een omschrijving van het karakter en de identiteit van elke dorp.
- *Beperkte hinder of overlast voor omwonenden:* beheersbare bezoekersstromen, geen parkeerdruk in de openbare ruimte of woonwijk. Toeristisch-recreatieve voorzieningen zijn bij voorkeur aan de dorpsrand, waar functiemenging mogelijk is of in dorpskernen waar al meerdere voorzieningen aanwezig zijn (zoals horeca, winkels of cultuurvoorzieningen) en niet in woonwijken.
- *Voorkeur voor dagrecreatie:* gezien het beperkte dagrecreatieve aanbod in onze gemeente, staan we uitnodigend tegenover (indoor) dagrecreatieve voorzieningen (zie hiervoor bijlage 4. Regionaal behoeftemodel).
 - Een verblijfsrecreatieve voorziening is alleen mogelijk als het de leefbaarheid voor inwoners niet verstoort en een leegstand pand opvult (bijv. een hotel of b&b) en kleinschalig is (slechts een aantal kamers).

Een aantal voorbeelden van initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid voor ondernemers en het dorpse karakter behouden:

- Kleinschalige verblijfsrecreatie: zoals een bed & breakfast of minicamping met voorzieningen in leegstaande panden, die past bij het dorpse karakter en zorgt voor extra bezoekers en inkomen voor lokale ondernemers.
- Kleinschalige dagrecreatie: bijvoorbeeld een lokaal café, workshopruimte of kleine educatieve activiteiten die inwoners verbinden en het dorpsleven versterken.

5. Het bedrijventerrein

“Bedrijventerreinen zijn overwegend functionele gebieden met ruimte voor economische activiteiten. Door hun ligging, schaal en robuuste inrichting zijn ze geschikt voor voorzieningen met een hogere bezoekersintensiteit en grotere ruimtelijke impact. Er zijn een aantal bedrijventerreinen aan de noordzijde van de gemeente, nabij Dreumel, Wamel, Beneden-Leeuwen en Boven-Leeuwen.”

Mogelijkheden voor initiatieven: kansrijk.

Uitnodigend. De gemeente staat hier positief tegenover toeristisch-recreatieve voorzieningen die bijdragen aan de functiemenging, het economisch profiel en de levendigheid van het bedrijventerrein. We geven een aantal richtlijnen mee:

- *Indoor dagrecreatie en leisurevoorzieningen welkom:* Geschikt zijn bijvoorbeeld indoor speeltuinen, trampolineshallen, escape rooms, klimhallen, sportvoorzieningen, bioscopen, experience centers of andere vormen van leisure van grotere omvang (zie bijlage 4).
- *Grootschaligheid is hier wél passend:* waar in andere delen van de gemeente grootschalige voorzieningen niet passend vinden, zien we hier juist ruimte voor voorzieningen van een grotere omvang. Dit gebied is beter ingericht op bezoekers en verkeersbewegingen.
- *Goede landschappelijke inpassing (aan randen):* gebruik van grotere gebouwen of hallen wordt toegestaan, mits inpassing in het bestaande ruimtelijk beeld. Wel vragen we om extra aandacht voor uitstraling en gevelkwaliteit aan de buitenrand van het terrein of bij zichtlocaties (zoals nabij een entree of hoofdweg).
- *Bereikbaarheid gewaarborgd en parkeren op eigen terrein:* parkeervoorzieningen moeten op eigen terrein worden opgelost. Het waarborgen van bereikbaarheid met auto en openbaar vervoer is belangrijk voor grootschalige voorzieningen.
- *Voorzieningen met natuurlijke beleving liever elders:* Toeristisch-recreatieve voorzieningen met een focus op natuurlijke omgeving en kleinschalige, natuurlijke beleving passen minder bij een bedrijventerreinen. Dat soort voorzieningen stimuleren we dan ook liever in gebieden die daar wel

passend voor zijn, zoals in de oeverwal of in de komgrond (als nevenactiviteit bij agrariërs).

Een aantal voorbeelden van initiatieven van een wat grotere schaal die passen bij het karakter van het bedrijventerrein:

- *Verblijfsrecreatie:* denk aan een karaktervol hotel in een voormalig bedrijfsgebouw, ingericht met industriële elementen en gericht de regio. Of een overnachtingsplek gecombineerd met een werkplaats of showroom van lokale makers.
- *Dagrecreatie:* denk aan een oude loods die wordt omgetoverd tot een indoor skatehal, escaperoom met streekthema of een interactieve ontdekfabriek voor kinderen. Dus voorzieningen die het terrein levendiger maken en nieuw publiek aantrekken.

6. De dijk

“De dijk is primair bedoeld voor waterveiligheid en vormt een essentieel onderdeel van de waterkering. Vanwege de bescherming van de dijk en de wettelijke dijkzoning gelden er strikte regels voor bebouwing en andere ontwikkelingen. We lichten dit gebied daarom apart toe. Vanwege de bestaande dijkzoning en de functie van de dijk, zijn hier geen ontwikkelingen mogelijk.”

7. De recreatieve overgangszones

Zoals op de kaart aangegeven zijn er een aantal recreatieve overgangszones. Dit zijn de gebieden waar recreatie in West Maas en Waal grotendeels is geconcentreerd (aan de Maaszijde). Vooral rond de Gouden Ham, tussen Maasbommel en Altforst, is grootschalige recreatie ontstaan in de vorm van diverse vakantieparken en campings in de uiterwaarden. Ook rondom Maasbommel en Nieuwe Schans zijn diverse recreatieve voorzieningen ontstaan, en langs de Maas bevinden zich enkele haventjes, aanlegsteigers en boothellingen waar recreanten kunnen aanmeren. De haventjes dragen er mede aan bij dat de nabijgelegen dorpen als Appeltern en buurtschappen als Blauwe Sluis, naast de grotere recreatiekern de Gouden Ham, interessante

recreatieve bestemmingen zijn geworden. De dijken langs de Waal worden momenteel beperkt gebruikt door recreatief verkeer.

Mogelijkheden voor nieuwe initiatieven: beperkt.

Uitnodigend, onder voorwaarden en verschillend per type recreatie (dagrecreatie vs. verblijfsrecreatie)

De recreatieve druk is momenteel heel hoog in het recreatiegebied. Als gemeente willen we spreiding van de toeristische druk, om de drukke gebieden te ontlasten en minder drukke gebieden beter te laten profiteren van de voordelen van toerisme, zoals de ontwikkeling van meer (basis)voorzieningen. Daarnaast hebben we als gemeente meer te bieden dan alleen ons aantrekkelijke recreatiegebied, we willen ons toeristisch profiel verbreden. Onze houding verschilt per type initiatief (dagrecreatie vs. verblijfsrecreatie). We geven per type een aantal voorwaarden mee.

Voorwaarden

- *Verblijfsrecreatie*: we zien in dit gebied geen mogelijkheden voor verblijfsrecreatieve initiatieven. De grens van het aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen is hier bereikt.
 - Uitzondering is het revitaliseren en vergroenen van de huidige verblijfsrecreatie zodat de kwaliteit op orde blijft. Daar zien we wel mogelijkheden toe. We nodigen huidige ondernemers uit om bij doorontwikkeling de uitgangspunten uit paragraaf 2.1 na te streven (met name de punten onder het eerste uitgangspunt “een aantrekkelijk totaalproduct”). Ook is het toevoegen van dagrecreatieve voorzieningen bij deze doorontwikkeling zeer gewenst. Belangrijk is dat een voorziening dan ook toegankelijk en aantrekkelijk is voor de inwoners van West Maas en Waal.
- *Dagrecreatie*: we staan uitnodigend tegenover dagrecreatieve voorzieningen, nadrukkelijk ook slechtweervoorzieningen (indoor). Hier stellen we wel een aantal aanvullende voorwaarden aan:
 - *Lokale aantrekkingskracht*: de druk op het gebied is hoog. We staan daarom alleen voorzieningen toe die een lokale

aantrekkingskracht hebben en de huidige bezoekersstromen in het gebied aantrekken (de inwoners en aanwezige toeristen).

- *Beperkte impact mobiliteit*: in dit gebied is er al sprake van verkeersoverlast. Verkeerstechnisch mag de ontwikkeling niet zorgen voor extra uitdagingen of een grote toename van het aantal verkeersbewegingen. Parkeergelegenheid dient gecreëerd te worden op het eigen terrein en in het plan moet duidelijk worden omschreven hoe de initiatiefnemer om wil gaan met mobiliteit.
- *Aantrekkelijk aanbod voor inwoners*: initiatieven van verblijfsrecreatieve ondernemers die dagrecreatie willen toevoegen aan hun locatie zijn ook zeer gewenst. Voorwaarde is wel dat het dan ook toegankelijk en is opengesteld voor inwoners.
- *Diversiteit*: het initiatief is aanvullend aan het huidige aanbod en draagt daarmee bij aan diversiteit van voorzieningen en een aantrekkelijk totaalproduct.

Een aantal voorbeelden van initiatieven van een wat grotere schaal die passen bij het karakter van het bedrijventerrein:

- *Verblijfsrecreatie*: denk aan een bestaand vakantiepark dat zich door ontwikkelt naar een natuurrijk en klimaatbestendig park, met bijvoorbeeld natuurlijke oevers, duurzame accommodaties en voorzieningen die ook aantrekkelijk zijn voor inwoners, zoals een onderscheidend restaurant.
- *Dagrecreatie*: denk aan een kleine film- of theaterruimte met een laagdrempelig cultureel programma (zoals familiefilms, documentaires of voorstellingen door lokale gezelschappen) of bijvoorbeeld een workshopruimte voor creatieve workshops.

De voorgaande informatie over de uitgangspunten per deelgebied is samengevat in tabel 2.2 op de volgende pagina.

Tabel 2.2 Samenvatting van de uitgangspunten per deelgebied

Nummer	Gebied	Houding	Mogelijkheden	Voorwaarden	Denk aan
1	De oeverwal (incl. Rivierduin)	Voorwaardelijk uitnodigend	Verblijfsrecreatie: beperkt Dagrecreatie: beperkt	Alleen kleinschalige ontwikkelingen die landschappelijk zijn ingepast, een laag intensief gebruik kennen en lokaal gedragen zijn.	Kleinschalige dagrecreatie zoals het organiseren van rondleidingen, workshops, educatieve activiteiten, pluktuinen, etc.
2	De komgrond	Terughoudend: mogelijk onder voorwaarden	Verblijfsrecreatie: beperkt Dagrecreatie: beperkt	In bestaande bebouwing, zonder overlast aan agrariërs, landschappelijk ingepast en van voldoende kwaliteit.	Kleinschalige verblijfsrecreatie (zoals minicampings en b&b's) of kleinschalige dagrecreatie als nevenfunctie van agrarisch (zoals een theetuin, het organiseren van rondleidingen, workshops, educatieve activiteiten, pluktuinen, etc.).
3	De uiterwaarden + het water	Afwijzend (vanwege regelgeving)	Verblijfsrecreatie: beperkt Dagrecreatie: beperkt	Alleen mogelijk mits de hogere regelgeving maatwerk toestaat	<i>Maatwerk.</i>
4	Bestaand bebouwd gebied	Voorwaardelijk uitnodigend	Verblijfsrecreatie: beperkt kansrijk Dagrecreatie: kansrijk	Zoveel mogelijk in bestaande bebouwing, draagt bij aan de leefbaarheid van inwoners en geeft beperkte overlast aan inwoners.	Kleinschalige verblijfsrecreatie die leegstaande panden opvullen (zoals een klein hotel of b&b) en (indoor) dagrecreatie voorzieningen (speelhal, gamehal, klimhal, bowling, lasergame, escaperoom, bioscoop, etc.).
5	Bedrijventerreinen	Uitnodigend	Verblijfsrecreatie: beperkt Dagrecreatie: kansrijk	Aan de randen is landschappelijk inpassing specifiek van belang, parkeergelegenheid op eigen terrein en waarborging van de bereikbaarheid.	Weersonafhankelijke dagrecreatie (speelhal, gamehal, klimhal, bowling, lasergame, escaperoom, bioscoop, etc.)
6	Dijk	Afwijzend	<i>N.v.t.</i>	<i>N.v.t.</i>	<i>N.v.t.</i>

7	Recreatieve overgangszone	Voorwaardelijk uitnodigend	Verblijfsrecreatie: beperkt Dagrecreatie: kansrijk	Dagrecreatie dient lokale aantrekkingskracht te hebben, een beperkte impact qua mobiliteit en diversiteit bieden aan het totaalproduct.	Weersonafhankelijke dagrecreatie (speelhal, gamehal, klimhal, bowling, lasergame, escaperoom, bioscoop, etc.)
---	------------------------------	-------------------------------	---	--	--

3. Stappenplan voor initiatiefnemers

In dit hoofdstuk schetsen we in hoofdlijnen de stappen die initiatiefnemers doorlopen als zij een idee hebben voor dag- of verblijfsrecreatie.

Heeft u een idee voor een dag- of verblijfsrecreatieve voorziening die u wilt realiseren in de gemeente West Maas en Waal? Dan helpen we u graag op weg. Initiatieven zijn er in vele soorten en maten. Voor kleinere ontwikkelingen kunt u meestal eenvoudig in het bestemmings- of omgevingsplan lezen waaraan uw plan moet voldoen en hoe u de aanvraag kunt indienen. Grotere en complexe ideeën met directe gevolgen voor de omgeving, passen vaak niet in het bestemmings- of omgevingsplan. Dan is meer voorbereiding nodig.

Het proces richting goedkeuring voor grotere initiatieven verloopt globaal via de volgende drie stappen:

De meest recente informatie over de intake- en omgevingstafel vindt u op onze website.

3 Bijlage 1.

Achtergronddocumenten

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van voorgaand onderzoek en bestaand beleid uit de afgelopen jaren.

3.1 Voorgaand onderzoek

Monitor vrijetijdseconomie Rivierenland 2018-2022

De monitor vrijetijdseconomie omschrijft de economische betekenis van de vrijetijdssector in de regio Rivierenland in 2022. Deze monitor is het resultaat van een cijfermatige analyse en een enquête onder ondernemers. De volgende resultaten zijn relevant voor het huidige onderzoek:

- **Totale bestedingen aan dagrecreatie sterk toegenomen.** De bestedingen in dagrecreatie zijn met 30% toegenomen tussen 2018 en 2022, van 296 miljoen naar 384 miljoen euro. Het is wel belangrijk om te benadrukken dat dit (deels) komt door de hogere prijzen voor consumenten;
- **Het aanbod aan dagrecreatie is gelijk gebleven.** Tussen 2018 en 2022 is het aanbod gelijk gebleven. Wel valt op dat het aantal bezoekers bij de meeste bedrijven is toegenomen, het aandeel buitenlandse dagbezoekers sterk toenam en een derde van de dagrecreatie bestaat uit ondernemingen omtrent streekproducten;
- **Aantal overnachtingen sterk toegenomen.** Het totaal aan overnachtingen is 48% toegenomen tussen 2018 en 2022. Bij hotels, pensions en b&b's is de stijging in regio Rivierenland sterker dan gemiddeld in Gelderland en Nederland. Voor de campings geldt dat de ontwikkeling in Rivierenland in lijn ligt met provinciaal en nationaal gemiddelde. Er verblijven specifiek veel Belgen in de regio;
- **Grote verschillen in aantal bedrijven per type dagrecreatie.** De volgorde in typen dagrecreatie van meest naar minst aantal bedrijven is als volgt:

streekproducten (31%), attractie/bezienswaardigheid (17%), galerie/kunst/creatief (15%), overig (11%), museum (9%), sportief/outdoor (8%), watersport (4%), theater/filmhuis/bioscoop (3%) en tot slot strandbad/zwemplas (1%).

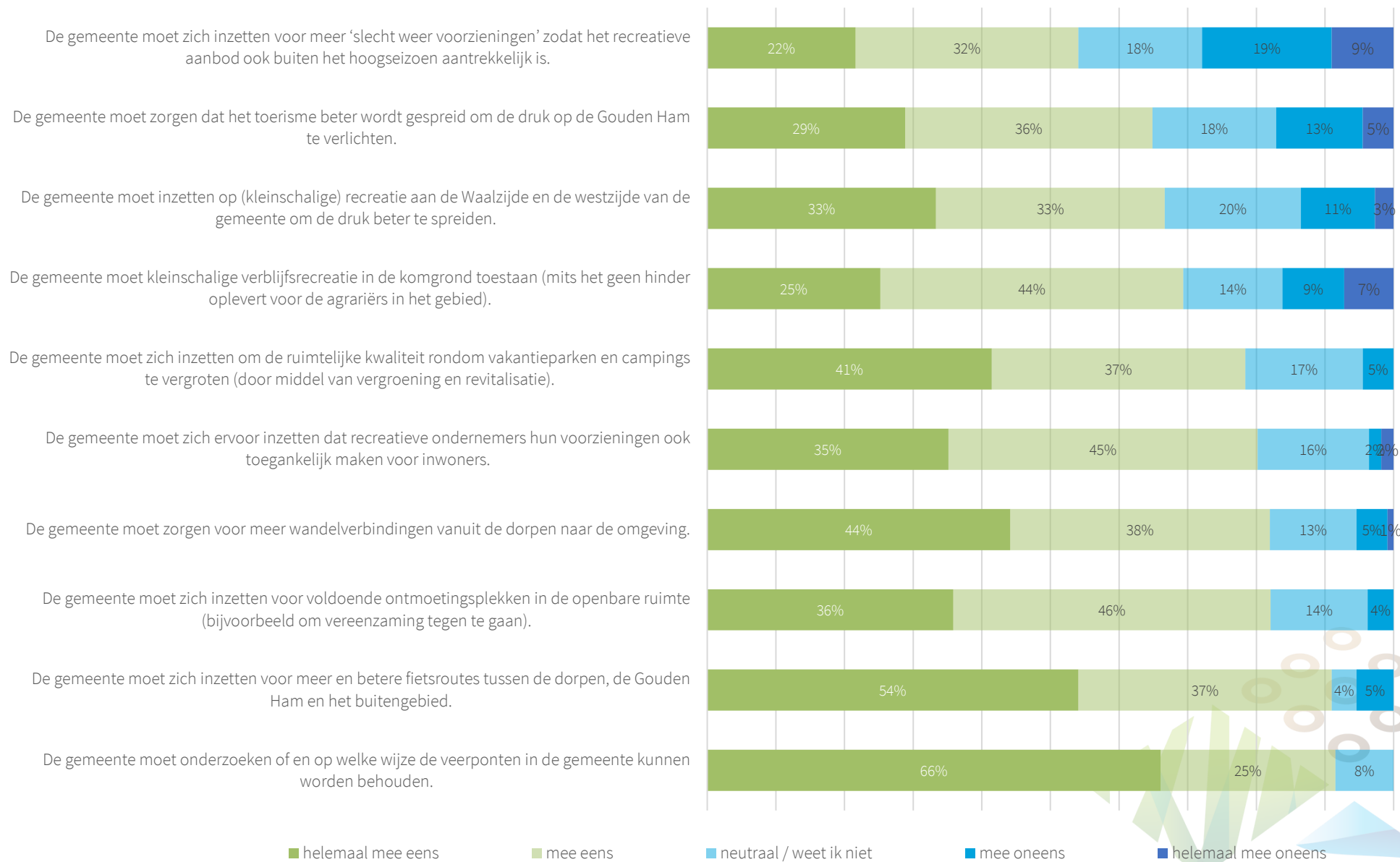
- **Aanbeveling richting de toekomst:** “het is aan te bevelen om, parallel aan de groei in verblijfsrecreatie, de groei van dagrecreatieve voorzieningen te stimuleren, waarbij specifiek aandacht nodig is voor jaarrond activiteiten die niet of nauwelijks weersafhankelijk zijn. Tevens bieden deze activiteiten een mooie aanvulling voor inwoners van de regio, wat de leefbaarheid van het gebied vergroot.”

Inwonersenquête uit omgevingsvisie

Voor de omgevingsvisie is een enquête uitgezet onder de inwoners van West Maas en Waal. Er is een groot aantal vragen gesteld over uiteenlopende onderwerpen. Uit deze resultaten zijn specifiek de resultaten gefilterd die gaan over toerisme en recreatie. Daarvan volgt nu een korte samenvatting. Op de volgende pagina zien we in figuur 3.1 de antwoorden van inwoners op een tiental stellingen met relatie tot de vrijetijdssector. De stellingen zijn gesorteerd op basis van hoeveel inwoners het ermee eens zijn: van stellingen waarmee de meeste inwoners het eens zijn naar stellingen waarmee de minste het eens zijn. De volgende resultaten vallen op:

- Bij alle stellingen is het aantal inwoners dat het ermee eens is groter dan het aantal dat het oneens is. Over het algemeen staan inwoners dus positief tegenover de gemeentelijke plannen voor toerisme en recreatie.
- Slechts een klein deel van de inwoners (8-20%) antwoordt neutraal op alle stellingen, de meeste inwoners hebben dus een mening over de thema's;
- De meeste inwoners willen de veerponten behouden (91%), afgerond is niemand het daarmee oneens;
- Van alle stellingen krijgt het inzetten op meer 'slecht-weer-voorzieningen' de minste steun, maar alsnog is een meerderheid van de inwoners (54%) het ermee eens.

Figuur 3.1 Antwoorden op tien stellingen van inwoners over recreatie en toerisme (Omgevingsvisie, 2024)

Leefstijl- en postcodeanalyse Regio Rivierenland

In 2023 is onderzoek gedaan naar de vraag en aanbod vanuit verschillende leefstijlen in regio Rivierenland (BRVT). De Leefstijlvinder geeft inzicht in de vrijetijdsvoorkeuren van dag- en verblijfs gasten middels zeven 'leefstijlen' (zie ook bijlage 6). De regio Rivierenland zet specifiek in op de volgende leefstijlen: stijl-, inzicht- en verbindingszoeker. De volgende conclusies zijn vanuit de analyse getrokken wat betreft de leefstijlen waar regio Rivierenland én gemeente West Maas en Waal zich op wil focussen.

De verbindingszoeker

Verbindingszoekers zijn, bovenal, geïnteresseerd in anderen. Het zijn behulpzame, evenwichtige mensen die zichzelf omschrijven als 'gewoon' en hartelijk. Voor verbindingszoekers zijn gastvrijheid, sociale verbondenheid en 'doe maar gewoon' belangrijke waarden. Ze vinden het dan ook belangrijk om een goede relatie te onderhouden met burens en familie, met harmonie en gezelligheid. Er voor elkaar zijn, dat is toch hartstikke normaal?

Voor deze focusdoelgroep is er (ruim) voldoende aanbod op gebied dag- en verblijfsrecreatie in de onderzochte selectie. Bij beide sectoren is het aandeel van het aanbod zelfs groter dan het aandeel van de vraag. Deze groep wordt dus in ruim voldoende mate bediend door Rivierenland.

De inzichtzoeker

De inzichtzoekers zijn bedachtzame, serieuze en intelligente mensen. Ook omschrijven zij zichzelf als evenwichtig en zakelijk. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze mooi hun eigen gang gaan. De rust en ruimte om hen heen die ze daardoor verkrijgen vinden ze fijn. Belangrijke waarden voor Inzichtzoekers zijn rationaliteit, daadkracht, privacy/rust en 'doe maar gewoon'. Maar ook vrijheid om te doen wat ze willen is erg belangrijk voor ze. Als ze niet op pad gaan naar culturele activiteiten of natuur, dan vinden ze het ook heerlijk om rustig thuis te zijn, een beetje te klussen, TV te kijken en het nieuws te volgen. Ze houden van informatie: meten is weten!

De inzichtzoeker vindt ruim voldoende aanbod in de dagrecreatie (zowel qua keuzemogelijkheden als qua omvang) in de onderzochte selectie. In de verblijfsrecreatie is dat echter niet het geval. Het aanbod daar is voor de inzichtzoeker echt nog beperkt. Dat geldt overigens niet als het gaat om keuzemogelijkheden: er is wel echt veel te kiezen voor de inzichtzoeker, ook in de verblijfsrecreatie; de bedrijven zorgen echter voor relatief weinig bedden.

De stijlzoeker

Stijlzoekers zijn intelligent, zelfverzekerd en doelgericht. Ze hebben een sterk karakter, en omschrijven zichzelf ook wel als zakelijk, ondernemend en leidinggevend. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. En die waarderen dat de stijlzoekers zeggen waar het op staat, ook als anderen het daar misschien niet mee eens zijn. Stijlzoekers gaan ervoor in het leven: zowel in hun werk, als in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op. Verveling is niet aan hen besteed. Liever besteden ze hun tijd aan sporten en feesten. Gáán!

De stijlzoeker is een opvallende groep. Het aanbod in zowel dag- als verblijfsrecreatie is zeer beperkt (uitgezonderd de verblijfsrecreatie in de Bommelerwaard) in de onderzochte selectie en aan de vraagzijde betreft het een grote groep: het vormt zelfs de grootste groep inwoners, die ook nog eens ruim oververtegenwoordigd zijn in de regio t.o.v. het Nederlands gemiddelde. Deze focusdoelgroep wordt nu eigenlijk onvoldoende bediend.

Concluderend zijn deze leefstijlen logisch voor de regio om op te richten qua marketing, echter zijn er een aantal kanttekeningen. Voor de verbindingszoeker is al veel aanbod, daardoor kan de regio hier veel van laten zien in de marketing. Voor nieuwe ondernemers is het wel zaak om vernieuwend aanbod te creëren voor deze doelgroep. De inzichtzoeker is specifiek voor nieuwe verblijfsrecreatie interessant om op te richten. En de stijlzoeker is voor beide sectoren interessant, ook omdat aanbod voor hen grote toegevoegde waarde zal hebben voor inwoners waaronder relatief veel stijlzoekers.

3.2 Bestaand beleid

Visie vrijetijdseconomie West Maas en Waal 2024

De voorgaande visie dateerde uit 2015 en daardoor was er tijd voor vernieuwing. In de nieuwe visie wordt het toekomstbeeld als volgt omschreven: *“West Maas en Waal zet in op een vitaal en toekomstbestendig ondernemersklimaat. Passend bij het sterke merk ‘het Land van Maas en Waal’ en het bijbehorende landschap ligt het voor de hand ‘ruimte’, ‘kwaliteit’ en ‘respect voor de omgeving’ als leidraad voor de toekomst te nemen, waarbij de connectie met duurzaamheid makkelijk te maken is: West Maas en Waal legt voor bedrijven en bezoekers ‘de groene loper’ uit en geeft ze de ruimte”*. Deze visie wordt verder uitgewerkt in de volgende vier thema’s:

1. **Waardevol werken langs de Waal.** De aandacht ligt in dit thema op de revitalisering en vergroening van bedrijventerreinen, er zijn er 11 in de gemeente. Verouderde terreinen worden waar mogelijk omgezet naar woonlocaties. Nieuwe terreinen worden zoveel mogelijk aan de Waalkant gerealiseerd, aansluitend op bestaande terreinen en zijn zoveel mogelijk zelfvoorzienend qua energie.
2. **Meer dan massa langs de Maas.** De gemeente zet in op een evenwichtige spreiding van toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. De Waalzijde wordt aantrekkelijker met kleinschalige verblijfsrecreatie, jaarronde en weersafhankelijke dagrecreatie wordt gestimuleerd en nieuwe grootschalige toeristische ontwikkelingen moeten verplicht dagrecreatie toevoegen.
3. **Maak duurzame landbouw mogelijk.** Vanuit dit thema wordt meegedacht met agrariërs over recreatieve nevenfuncties. Ook ondersteunt de gemeente boeren om natuurinclusief te ondernemen.
4. **Van leegstand naar welstand.** De gemeente zet in op de monitoring van leegstaande bedrijfspanden en faciliteert bij diens nieuwe invulling. Ondernemer gedreven initiatieven worden gestimuleerd en slimme oplossingen worden gezocht voor de netcongestie (tot 2029 geen nieuwe grootverbruik aansluitingen in de gemeente).

Omgevingsvisie West Maas en Waal 2024

De omgevingsvisie draagt de naam ‘groots in kleinschalig’ en omschrijft het doel van de gemeente: *“een groei die past bij de maat en schaal van de gemeente, met oog voor de behoefte van eigen inwoners”*. Kort worden in de omgevingsvisie de uitdagingen per domein omschreven. Bij recreatie en toerisme spelen er de volgende uitdagingen: (verkeers-)overlast door drukte in het hoogseizoen rondom de Gouden Ham en inwoners die zich weinig uitgenodigd voelen tot het huidige aanbod. De hoofdpoging voor dit domein is dan ook het vinden van een balans tussen de recreatiebehoefte en de impact op inwoners. Uit deze hoofdpoging zijn de volgende drie ambities ontstaan:

- **Toeristische balans en spreiding.** De gemeente wil toerisme beter spreiden om drukte bij de Gouden Ham te verminderen. Dit wordt bereikt door nieuwe recreatieve hotspots te ontwikkelen aan de Waalzijde en in het westen waar de Maas en Waal samenkomen. Daarnaast worden kleinschalige recreatieve ontwikkelingen toegestaan in het agrarische komgebied, hier wordt ook de fietsinfrastructuur verbeterd om locaties in de gemeente beter met elkaar te verbinden.
- **Jaarronde recreatieve dekking.** Om ook buiten het zomerse hoogseizoen bezoekers aan te trekken, worden meer voorzieningen gecreëerd die geschikt zijn bij slecht weer. Op die manier wordt beter voldaan aan de recreatiebehoefte van inwoners en worden vakantieparken gemotiveerd tot wisselende verhuur in het naseizoen in plaats van permanente bewoning.
- **Aantrekkelijke vrijetijdsbesteding voor inwoners.** De gemeente investeert in wandelpaden en het verbeteren van recreatieve voorzieningen zodat inwoners hier ook van kunnen profiteren. Hierbij wordt ingezet op slecht-weer-voorzieningen en dagelijkse recreatie, zoals bijvoorbeeld ommetjes waarbij inwoners vanaf hun huis een kleine ronde kunnen wandelen in de omgeving. Daarnaast worden lokale vakantieparken gestimuleerd om hun faciliteiten (zoals een zwembad of sportveld) beschikbaar te stellen aan bewoners. Dit levert ondernemers van vakantieparken een extra verdienmodel op, vooral in het naseizoen.

De kaart op de volgende pagina komt uit de omgevingsvisie, hierop staan de ambities ruimtelijk uitgewerkt.

Collegeprogramma 2022-2026

De visie op de vrijetijdssector wordt in het collegeprogramma als volgt omschreven: *“Daar waar mogelijk uitbreiding van recreatieplekken en toerisme.”*. Recreatie en toerisme vallen onder het thema ‘Wonen, werken en recreëren’, dus de vrijetijdssector wordt ook vooral vanuit het inwonersperspectief bekeken. De gemeente zet dus in op het stimuleren van recreatie en toerisme en heeft hierbij de volgende missies:

- Onze gemeente is aantrekkelijk voor toeristen. Wij streven naar uitbreiding van slecht weer voorzieningen, zodat de gemeente ook buiten het zomerseizoen toeristen aan blijft trekken.
- We streven naar een zo breed en gevarieerd mogelijk aanbod van mogelijkheden voor ‘sport en spel’. Dat wordt geboden door verenigingen maar ook door ondernemers. Bijzondere prioriteit hierin geven aan het behoud van zwembad De Zeven Morgen.
- Onderzoeken naar mogelijkheden voor het realiseren van een archeologische werkplaats voor “Over de Maas”.

Programma Vitaal Platteland

Het programma ‘vitaal platteland’ is ten tijde van het schrijven van de huidige rapportage nog in ontwikkeling, daarom volgt de inhoud alleen op hoofdlijnen. Het doel van dit programma wordt in de omgevingsvisie als volgt omschreven: *“De landbouwtransitie heeft grote impact op de verdienmodellen van agrarische ondernemers in de gemeente. Daarom worden agrariërs waar mogelijk ondersteund wanneer zij hun activiteiten willen verbreden. Zo krijgen ondernemers meer mogelijkheden om alternatieve verdienmodellen toe te passen, zoals door het starten van extensieve recreatieve voorzieningen als een B&B of boerencamping”*. De volgende specifieke wensen ambities zijn wat betreft toerisme en recreatie van belang:

- Faciliteren van de verbreding van agrarische verdienmodellen, bijvoorbeeld middels recreatie;

- Ontwikkelen van recreatieve poorten aan de Waalzijde en bij samenkomst van Maas en Waal in het westen van de gemeente;
- Tegengaan leegstaande schuren en verloedering in het buitengebied;
- Het ontwikkelen van ecologische verbindingen in noord-zuid richting gekoppeld aan fietspaden tussen de dorpen;
- Het ontwikkelen van een fijnmazig groen netwerk door herstel van cultuurhistorische landschapselementen.

Afbeelding 3.1 Kaart bij de ambitie 'evenwichtige recreatie voor inwoner en toerist' (Omgevingsvisie, 2024)

4 Bijlage 2. Inzicht in verblijfsrecreatie

Verblijfsrecreatie speelt een belangrijke rol in de vrijetijdsector van de gemeente West Maas en Waal. In dit hoofdstuk beschrijven we de vraag vanuit de markt, het huidige aanbod, trends en ontwikkelen en uiteindelijk een advies over de kansrijkheid voor verschillende deelsectoren.

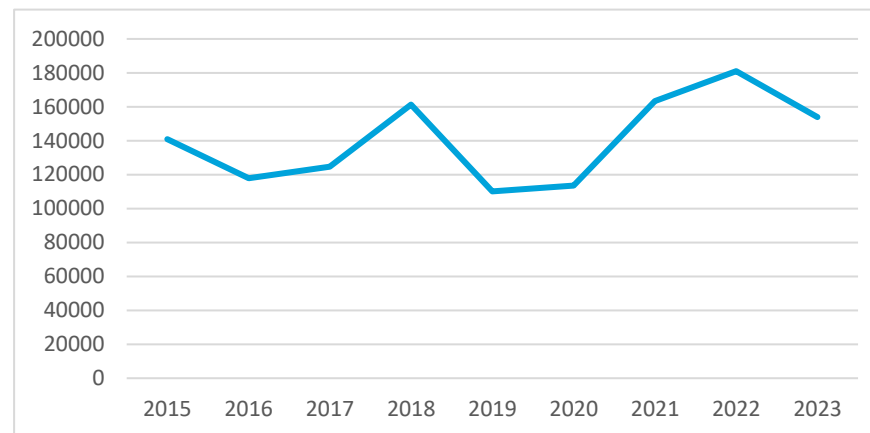
4.1 Vraag naar verblijfsrecreatie

Vraag naar verblijfsrecreatie tot op heden

Er wordt gestart met de vraag. Hierbij kijken we naar de trend van het aantal overnachtingen in de laatste acht jaar. Op basis hiervan kan ingeschat worden wat de trend is in de gemeente, provincie en op landelijk niveau en wat de verwachting is voor de vraag in de toekomst.

In figuur 4.1 zien we de ontwikkeling van overnachtingen in de gemeente de afgelopen jaren (bron: toeristenbelasting). In deze figuur valt op dat het aantal overnachtingen flink is afgenomen tijdens de pandemie, maar daarna tot boven het oude niveau hersteld is. In 2020 zat het aantal overnachtingen op een dieptepunt van 113.510 overnachtingen, in 2022 op het hoogste punt met 181.000 overnachtingen en in 2023 is het iets teruggezakt naar 153.870 overnachtingen.

Figuur 4.1 Ontwikkeling van overnachtingen in gemeente West Maas en Waal tussen 2015 en 2023

Naast de ontwikkeling tot op heden, is het voor de kansrijkheid van nieuwe initiatieven vooral interessant om te weten hoe de vraag zich zal ontwikkelen in de toekomst. Hiervoor is een prognose gemaakt op basis van de trendlijn in de afgelopen jaren. Oftewel: als de ontwikkeling zich zo voortzet zoals het de afgelopen jaren heeft gedaan, met hoeveel extra overnachtingen moeten we als gemeente in de toekomst dan rekening houden? In de gemeente West Maas en Waal zal de vraag dan met 18% groeien tot 2030, naar 226.585 overnachtingen. Dit ligt iets hoger dan de prognose van Gelderland (+17%) en een stuk hoger dan de prognose van Nederland (+10%). Deze vraag prognose is gedaan per accommodatietype, zodat uitspraken gedaan kunnen worden over individuele deelsectoren binnen de verblijfsrecreatie. Deze cijfers zijn niet beschikbaar op gemeenteniveau, wel op provinciaal en landelijk niveau. Tabel 4.1 is het resultaat van deze prognose, het gaat hierbij om de verwachte groei of krimp tussen 2023 en 2030. Startjaar 2023 is gekozen omdat de coronaperiode daarvoor geen goede afspiegeling is van het 'normaal' aan overnachtingen.

Tabel 4.1 Vraagprognose per accommodatietype voor 2030

	Gelderland	Nederland
Hotels/pensions/jeugdaccommodaties	+10%	+8%
Kampeerterreinen	+16%	+10%
Huisjesterreinen	+27%	+16%
Groepsaccommodaties	-19%	-21%

Bovenstaande prognose is gebaseerd op de trend van de afgelopen jaren, dus inclusief de krimp aan overnachtingen tijdens de corona periode. Doordat hiervoor nog nooit zoiets gebeurd is, is het lastig inschatten welk effect dit heeft voor de toekomst. Hierdoor kan de uiteindelijke groei mogelijk gunstiger uitvallen dan momenteel wordt verwacht.

Wat valt op aan de vraag?

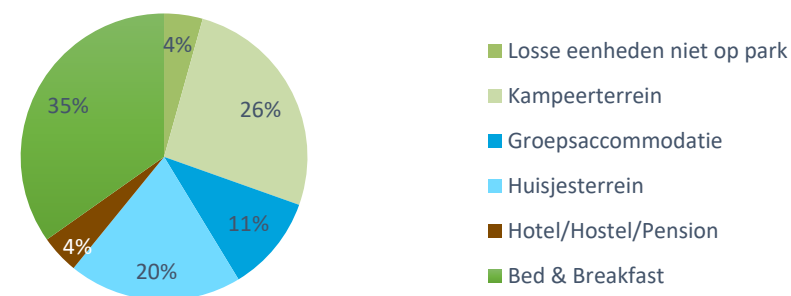
- Het aantal overnachtingen ligt momenteel alweer ver boven het niveau aan overnachtingen van voor de coronaperiode, toen het aantal overnachtingen sterk gedaald is;
- Als de huidige trend voortzet, zal de vraag naar verblijfsrecreatie in West Maas en Waal met 18% zijn gestegen in 2030. Deze prognose is opvallend, aangezien de prognoses voor Nederland en Gelderland lager liggen (+10% en +17%);
- Vooral de vraag naar huisjesterreinen (+27%) en kampeerterreinen (+16%) zal naar verwachting enorm toenemen, de vraag naar groepsaccommodaties (-19%) zal juist wat afnemen op basis van provinciale cijfers;
- We kunnen niet goed inschatten welke invloed de coronaperiode gaat hebben op de toekomstige vraag, waardoor de prognoses mogelijk positiever uitvallen.

4.2 Aanbod aan verblijfsrecreatie

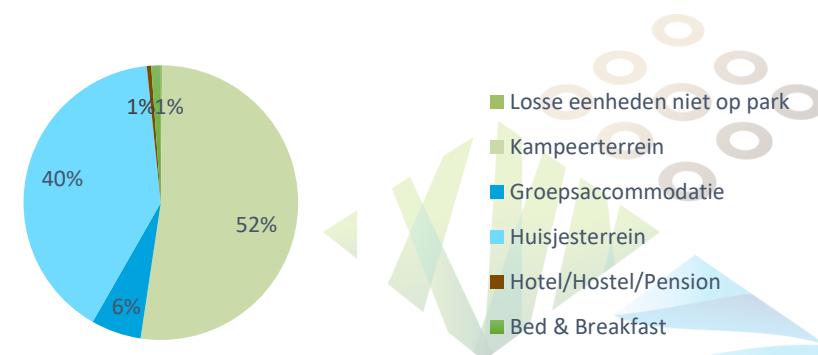
Aanbod aan verblijfsrecreatie in de gemeente

Naast de vraag, is ook het aanbod aan verblijfsrecreatie van belang voor de kansrijkheid van nieuwe initiatieven. Hierbij wordt ook altijd nieuw aanbod meegenomen, maar de plannen die bekend zijn bij de gemeente zijn te zacht om ervan uit te gaan dat deze ook daadwerkelijk gerealiseerd worden. In totaal telt de gemeente 46 accommodaties met samen 7927 slaappleatsen (LDA, 2024). In figuur 4.2 zien we de verdeling van type accommodatie op basis van het aantal accommodaties en figuur 4.3 geeft inzicht in de verdeling van type accommodatie op basis van het aantal slaappleatsen. Op de volgende pagina zien we een kaart met de verdeling van accommodaties over de gemeente.

Figuur 4.2 Aandeel accommodaties in gemeente West Maas en Waal

Figuur 4.3 Aandeel slaappleatsen in gemeente West Maas en Waal

Wat valt op aan het gemeentelijke aanbod?

- De kampeerterreinen en huisjesterreinen vormen het grootste deel van de verblijfsrecreatieve ondernemingen (46%) en het overgrote deel van de slaappleaatsen (92%);
- Het aandeel b&b's in de gemeente is groot (35%), maar dragen relatief weinig (1%) bij aan de slaappleaatsen;
- De accommodaties zijn vooral gelegen op de oeverwallen en dan specifiek de Zuidelijke oeverwal waar veel verblijfsrecreatie zich rondom de Gouden Ham bevindt. In de agrarische komgronden (in het midden van de gemeente) ligt zeer weinig verblijfsrecreatie.

Aanbod aan verblijfsrecreatie in de regio

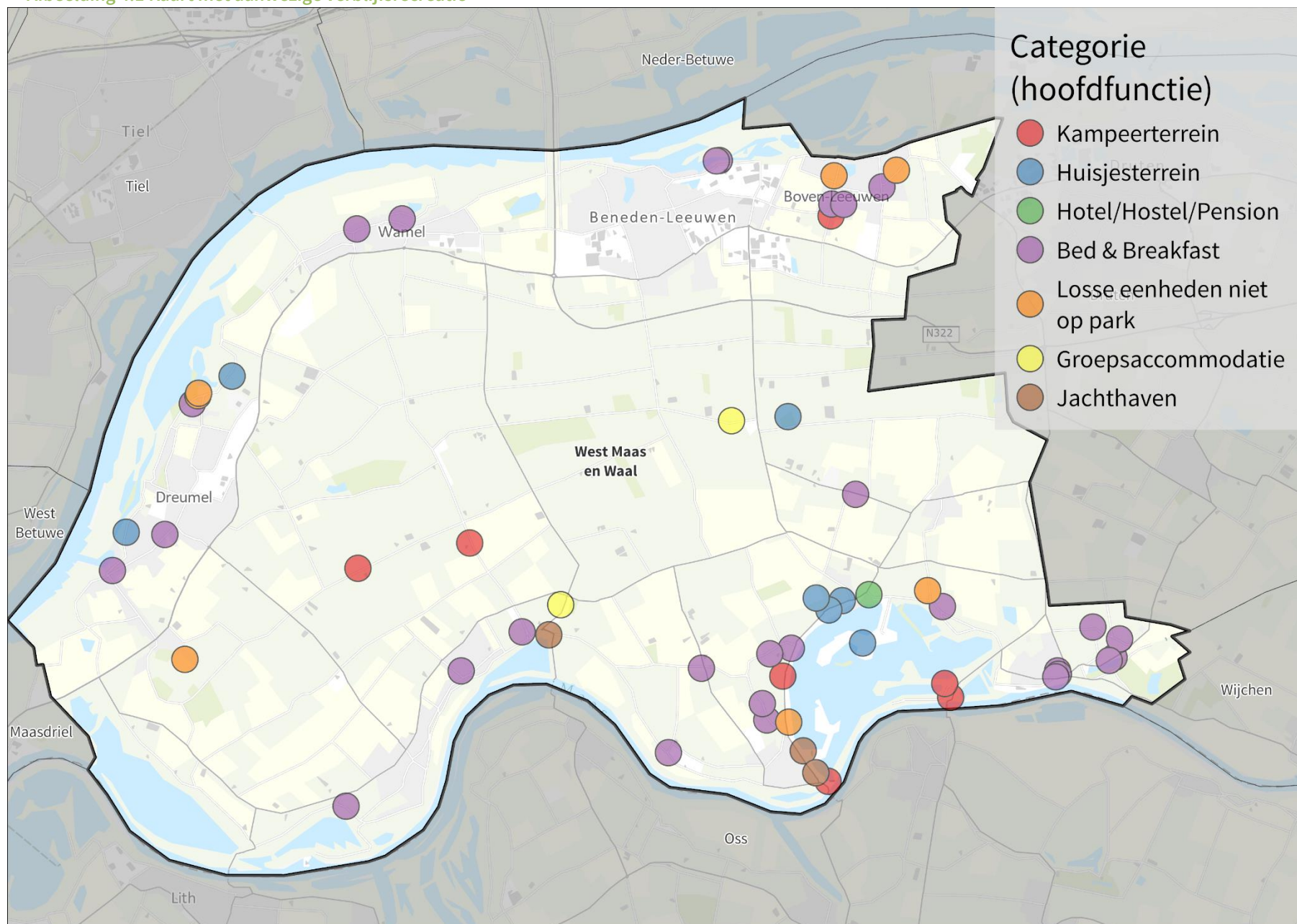
Om te weten of het aantal slaappleaatsen in West Maas en Waal veel of weinig is, is gekeken naar het relatieve aantal slaappleaatsen in vergelijking met omliggende gemeenten (LDA, 2024). Hierbij zijn de slaappleaatsen afgezet tegen het totaal in de regio, tegen het aantal inwoners en tegen de oppervlakte van de gemeente. Tabel 4.2 laat hiervan het resultaat zien.

Tabel 4.2 Relatieve aanbod aan slaappleaatsen in de regio

	Aandeel slaappleaatsen	Slaappleaatsen/ 1000 inwoners	Slaappleaatsen / km2
West Maas en Waal	23%	377	100
Neder-Betuwe	12%	160	69
Druten	1%	23	12
Tiel	5%	38	49
Wijchen	10%	80	50
Oss	15%	52	30
West-Betuwe	21%	135	33
Maasdriel	12%	158	62

Afbeelding 4.1 Kaart met aanwezige verblijfsrecreatie

De kaart op de volgende pagina toont de verdeling van accommodaties in de regio. Hiermee wordt inzichtelijk welke accommodatietypen er om de gemeente heen liggen. De grootte van de cirkeldiagrammen is afgestemd op het aandeel aan overnachtingen die iedere gemeente bijdraagt aan de regio. Naast de verdelingen van accommodatie type per gemeente, is het ook interessant om te weten hoe de slaapplekken in totaal zijn verdeeld over de regio. Hiervan zien we de resultaten in tabel 4.3 (LDA, 2024).

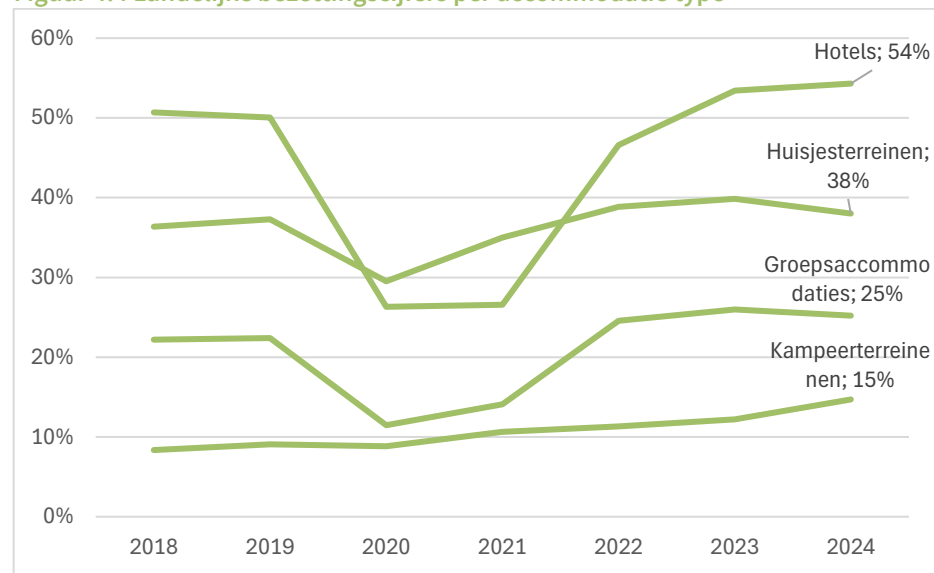
Tabel 4.3 Aandeel slaapplekken per accommodatie type in de regio

	Aandeel slaapplekken
Kampeerterreinen	60%
Huisjesterreinen	31%
Groepsaccommodaties	5%
Hotel/Hostel/Pension	3%
Losse eenheden niet op park	1%
Bed & Breakfast	0.9%

Bezetting per accommodatietype

Om te weten of er nog ruimte is voor nieuwe accommodaties, is het ook interessant om te weten of de huidige accommodaties nog extra overnachtingen op kunnen opvangen. Hiervoor zijn de bezettingsgraden per accommodatietype gebruikt en deze bestaan alleen op landelijk niveau. Het resultaat zien we in figuur 4.4 (CBS, 2025). Hierbij moet de kanttekening geplaatst worden dat de bezetting per accommodatietype anders is door een hele logische verklaring, campings mogen bijvoorbeeld niet altijd jaarrond open zijn en groepsaccommodaties zijn vooral populair tijdens bepaalde periodes zoals schoolvakanties en weekenden.

Figuur 4.4 Landelijke bezettingscijfers per accommodatie type

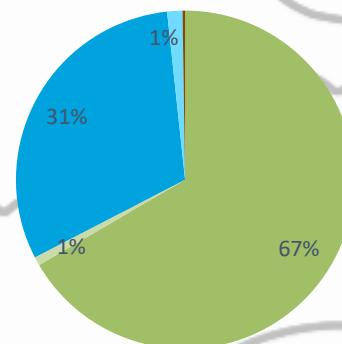

Wat valt op aan het regionale aanbod?

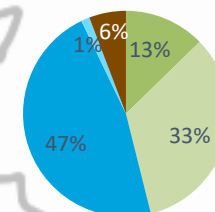
- De gemeente heeft een enorme verblijfssector. In totaal zijn er 7927 slaapplekken, dit is 23% van het totaal in de regio met omliggende gemeenten. Daarnaast heeft de gemeente zowel de meeste slaapplekken per 1000 inwoners (377) als de meeste slaapplekken per km² (100);
- Ook in de regio (net als in de gemeente) is het aandeel kampeerterreinen (60%) en het aandeel huisjesterreinen (31%) erg groot;
- Qua aantal slaapplekken is het aandeel groepsaccommodaties, hotels, b&b's en losse eenheden ook erg klein in de regio (samen 10% van totaal);
- De bezetting van alle accommodatietypen stijgt, wat de structurele groei in vraag naar verblijfsrecreatie toont. Ook zien we dat de bezetting van hotels heel sterk stijgt het afgelopen jaar, terwijl de andere accommodatievormen een vrij vlakke stijging laten zien.

West Maas en Waal

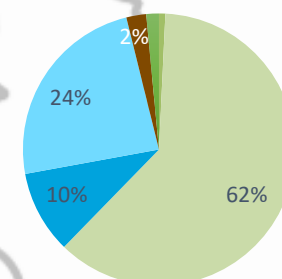
Neder-Betuwe, 4117 slaappleatsen

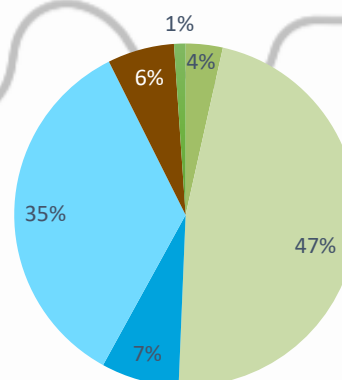
Druten, 449 slaappleatsen

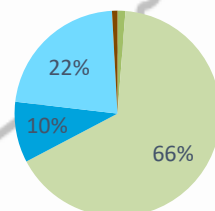
Wijchen, 3318 slaappleatsen

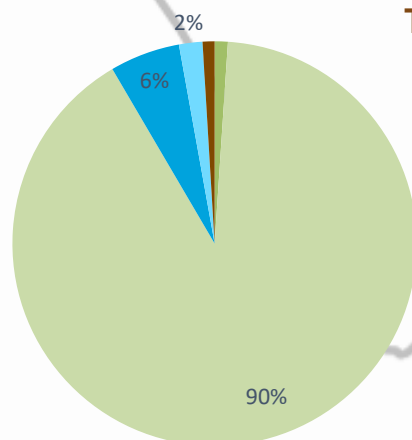
Oss, 4955 slaappleatsen

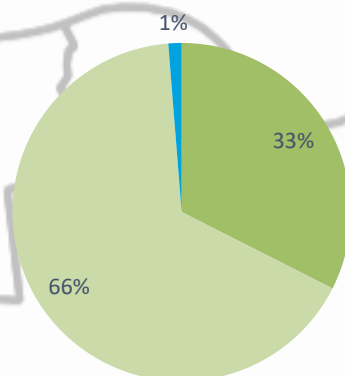
Tiel, 1624 slaappleatsen

West-Betuwe, 7134 slaappleatsen

Maasdriel, 4128 slaappleatsen

- Losse eenheden niet op park
- Kampeerterrein
- Groepsaccommodatie
- Huisjesterrein
- Hotel/Hostel/Pension
- Bed & Breakfast

4.3 Trends en ontwikkelingen

De verblijfssector is voortdurend in beweging. Met het oog op de toekomst, is het belangrijk om te weten welke ontwikkelingen er nu zijn in de markt en wat dat betekent voor hierna. Daarom volgt nu een korte samenvatting van de belangrijkste trends en ontwikkelingen per accommodatievorm.

Groepsaccommodaties

- **Groepsaccommodaties draaien overwegend op de binnenlandse bezoeker.** Groepsaccommodaties worden vooral bezocht door Nederlandse gasten, waarmee de sector sterk leunt op binnenlands toerisme. Toch groeit het aantal buitenlandse bezoekers langzaam.
- **Groepsaccommodaties de enige logiessector met minder gasten.** Het totaal aantal gasten in verblijfsrecreatie is met 10% gestegen. De gasten in huisjesterreinen met 18%, hotels 3% en kampeerterreinen 3%. Alleen het aantal gasten in groepsaccommodaties is met 1,5% gedaald. Daarnaast is het ook de enige deelsector die nog niet hersteld is tot het niveau van voor corona (NRIT, 2024).
- **Gelderland op de derde plek qua meeste overnachtingen in groepsaccommodaties.** Na Noord-Brabant en Overijssel, staat Gelderland op de derde plek wat betreft overnachtingen in groepsaccommodaties in Nederland. Van alle overnachtingen in groepsaccommodaties, vindt 16% in Gelderland plaats. Echter zien we ook dat, gelijk aan de landelijke trend, in onze provincie het aantal gasten en overnachtingen in groepsaccommodaties gedaald is met 13% tussen 2022 en 2023.
- **Nieuwe groepen in groepsaccommodaties.** Waar groepsaccommodaties van oudsher vooral in dienst stonden van verenigingen en schoolklassen, is er nu interesse vanuit nieuwe groepen. We zien bijvoorbeeld vriendengroepen of families die een groepsaccommodatie afhuren voor een weekend. Maar een nieuwe groep zijn ook zeker de gasten die komen voor een retraite. Zij betalen dan vaak voor overnachting inclusief maaltijden en activiteiten op het gebied van zelfontwikkeling, soms ook met privé sanitair per kamer.

Campings

- **Agrariërs zoeken nevenactiviteiten, zoals een mini-camping.** Voor agrarische ondernemers gaan er in de toekomst grote veranderingen plaats vinden, de transitie van het landelijk gebied. Dit leidt ertoe dat zij op zoek zijn naar andere verdienmodellen dan uitsluitend het boerenbedrijf. Daarbij zien we als nevenactiviteit vooral veel mini-campings op het boeren erf. Echter is er een grote variatie aan mogelijkheden, zoals een groepsaccommodatie in een leegstaande schuur, streekwinkels met eigen producten en dagrecreatie in de vorm van een speelschuur of kinderboerderij.
- **Campers winnen aan populariteit, vooral onder jongeren.** Het reizen met een camper wint snel aan populariteit, vooral onder jongeren. In 2023 groeide het aantal campers en caravans met 7%, met de sterkste stijging bij mensen onder de 25 jaar (53%) (NKC, 2023). Ondanks deze groei is het aantal camperplaatsen op campings in Nederland juist met 39% afgenomen (ABN AMRO, 2023).
- **De wensen van kampeersers liggen hoger.** Het aantal kampeerplaatsen per camping daalt doordat bestaande kampeerplekken worden vergroot. Kampeersers hebben namelijk hogere eisen, zoals: grotere plekken, meer voorzieningen of een camping met hogere landschappelijke kwaliteit. Hier spelen camping-eigenaren op in, zodat zij een hogere marge behalen uit hun plekken (Pretwerk, 2023).
- **Oplossingen gezocht voor slecht weer.** Campings hadden in 2023 en 2024 last van de vele regen die leidde tot een drassige ondergrond. Hierdoor waren niet alle plekken geschikt voor gasten en konden zij pas later opengaan of moesten zij delen van de camping afsluiten. De verwachting is dat dergelijke extremen vaker zullen voorkomen en ondernemers zoeken daarom oplossingen. Denk hierbij aan aanpassingen in de ondergrond, maar ook verblijfsaccommodaties die beter bestand zijn tegen slecht weer (zoals boerderijkamers en andere verhuur-eenheden).
- **Kampeersplekken steeds vaker ingeruild voor verhuur accommodaties.** Naast dat verhuureenheden praktischer zijn bij slecht weer dan

traditionele kampeerplekken, zorgt ook het hogere rendement ervoor dat er steeds minder kampeerplekken zijn. Daarnaast zien we ook steeds vaker privé sanitair bij kampeerplekken, om op die manier in te spelen in de hogere wensen qua comfort vanuit de gast (Pretwerk, 2023).

Bungalowparken

- **Recreatievastgoed als (tijdelijke) oplossing van het woningtekort.** Steeds vaker wordt recreatievastgoed ingezet om het woningtekort op te vangen, zowel bewust als onbedoeld. In het coalitieakkoord van VVD, BBB, NSC en PVV (2024) is vastgelegd dat bewoning van recreatiewoningen gedoogd kan worden. Veel recreatieparken zijn niet geschikt voor bewoning en de belangen van bewoners en toeristen botsen soms met elkaar. Dit maakt het vaak een onwenselijke ontwikkeling die er eveneens voor zorgt dat er minder recreatievastgoed beschikbaar is voor toeristische verhuur.
- **Veel huisjesparken overgenomen door ketens.** Recentelijk is Landal GreenParks overgenomen door Roompot, hierdoor is Roompot nu de grootste keten in vakantieparken in Nederland. Op de tweede plaats staat Dormio Resorts en Hotels (NRIT, 2023). We zien dat veel bungalowparken worden overgenomen door ketens zoals deze. Een mogelijk nadeel van deze trend is dat deze ketens hun gasten vaak weten te motiveren om vooral op hun park te blijven voor bijvoorbeeld eten en vermaak. Ook is er de kans dat de verblijfssector door veel vakantieparken een soort eenheidsworst vormt.
- **Bungalowparken populair onder Nederlanders in 2025.** Meer Nederlanders (+11%) zijn van plan om in 2025 in een bungalowpark in Nederland te overnachten dan vorig jaar. Dit is de hoogste stijging van alle accommodatievormen. In totaal is 44% van de Nederlanders (die in Nederland op vakantie gaan) van plan om op een bungalowpark te overnachten (NBTC, 2025).
- **Uitdaging voor vakantieparken: up-to-date blijven om de concurrentie aan te kunnen.** We zien vanuit consumenten een toegenomen vraag naar luxe en gemak. Vanuit de vakantieparken zien we dat velen hierin meegaan door bijvoorbeeld luxere accommodaties aan te bieden of wellness

faciliteiten. Vakantieparken die niet mee (kunnen) gaan in deze ontwikkelingen zien de vraag dan ook afnemen en op deze parken ligt bewoning (vooral in de laagseizoenen) dan ook op de loer (NRIT, 2023).

- **Marges onder druk, verduurzaming van groot belang.** Vakantieparken hebben grote last van de toegenomen kosten. Hogere energieprijzen hebben de grootste invloed met 86% van de ondernemers die daar de impact van merkt en hogere loonkosten volgt daarna met 53%. Dit maakt verduurzaming middels energiebesparing nog belangrijker dan het al was, 69% van de ondernemers investeert hierin (NRIT, 2023).

Hotels

- **Het jaar 2023 was recordjaar wat betref aantal hotelgasten, maar zo voelt het niet voor ondernemers.** Hotels ontvingen in 2023 de meeste gasten van alle logiesaccommodaties. Tussen 2022 en 2023 nam het aantal hotelgasten toe met 11% (tot 32,6 miljoen). Vooral het aantal buitenlandse hotelgasten steeg (+24,2%) (Pretwerk, 2024). Als een recordjaar voelt het echter niet voor ondernemers. Door de hoge kosten staat de marge erg onder druk (Rabobank, 2024).
- **Hotels en pensions meest populair onder internationale bezoeker.** Voor vakantiegangers uit onder andere Duitsland, België, Frankrijk en Engeland zijn hotels en pensions meest populair om in te overnachten in Nederland. Op de tweede plek volgen appartementen en op de derde plek boekingen bij een particulier (zoals via Airbnb) (NBTC, 2025).
- **Hotels steeds vaker locatie om te werken.** De zogeheten digital nomads – jongeren die op afstand werken – duiken niet alleen op campings op, maar verblijven ook steeds vaker in hotels. Zij hebben vaak een beroep waarbij ze de flexibiliteit hebben om vanuit verschillende locaties te werken, waardoor ze hun werk combineren met vakantie. Omdat ze doorgaans langer verblijven, stellen ze keukenfaciliteiten op de kamer erg op prijs evenals een plek waar ze rustig kunnen werken (Mews, 2023).

4.4 Indicatie van kansrijkheid deelsectoren

Op basis van voorgaande informatie maken we een inschatting over de kansrijkheid van nieuw aanbod in de verschillende deelsectoren. Let op! Kansrijkheid van nieuwe voorzieningen is afhankelijk van meer factoren dan dat we hier hebben kunnen meenemen. Onder andere de concrete invulling van het concept, het onderscheidend vermogen, ondernemerschap zijn van invloed op de haalbaarheid van een nieuw initiatief. Afhankelijk van deze aspecten kan nieuw aanbod ook een eigen additionele vraag creëren of juist minder kansrijk zijn dan verwacht. Positieve kansrijkheid betekent daarom niet automatisch een succesvol bedrijf, net zomin betekent negatieve kansrijkheid dat een nieuwe toetreders of uitbreiding per definitie niet succesvol zal zijn. Nu volgt kort de ingeschatte kansrijkheid per deelsector met een toelichting over deze inschatting.

Groepsaccommodaties: beperkt kansrijk

De gemeente heeft met 11% van het totaal aan accommodaties redelijk wat groepsaccommodaties, samen zijn zij goed voor 6% van het aantal slaapplekken. Ook in de regio zien we redelijk wat aanbod. Het aantal overnachtingen in groepsaccommodaties nam tussen 2022 en 2023 wel af, met 1,5% in Nederland en zelfs 13% in Gelderland. Ook de provinciale vraagprognose in de toekomst (-19%) is vrij negatief. Wel zien we nieuwe groepen in de groepsaccommodaties, die mogelijk voor hernieuwde vraag kunnen zorgen. Daarnaast valt op dat de bezetting van groepsaccommodaties landelijk licht toeneemt, dit is ook een (licht) positief signaal. Maar al met al lijkt de toekomst van groepsaccommodaties in de gemeente enigszins onzeker.

Campings: kansrijk

Met 26% van de accommodaties en 52% van het aantal slaapplekken, heeft de gemeente veel campings. In regionaal opzicht ligt dit aandeel nog hoger, hier is het aandeel in slaapplekken 60%. Qua aanbod is er dus zeker geen gebrek, maar qua vraag ook niet. Het is nog steeds een hele populaire accommodatie en we zien een bredere markt met vernieuwende concepten, zoals het

agrotourisme en camperplekken voor de digital nomads. Ook zien we creatieve oplossingen voor de uitdagingen die op ondernemers afkomen, zoals verhuuraccommodaties voor de lage marges en aanpassingen aan het veld in het geval van slecht weer. Daarom verwachten we dat nieuwe campings in gemeente West Maas en Waal kansrijk zijn.

Bungalowparken: redelijk kansrijk

De gemeente heeft veel bungalowparken met veel slaapplekken, maar liefst 40% van het totaal aan slaapplekken. Daarnaast neemt de vraag naar bungalowparken sterk toe, met maar liefst 27% in Gelderland. Wel vinden er veel ontwikkelingen plaats op de huidige parken. Door deze ontwikkelingen wordt een deel van de vaste plaatsen vervangen door toeristische plaatsen. Daardoor kan verwacht worden dat een deel van de toekomstige vraag mogelijk al opgevangen wordt in de vernieuwde parken. Wel liggen er een aantal uitdagingen op de loer voor bestaande en nieuwe ondernemers, zoals de hoge kosten en de risico's die gepaard gaan met permanente bewoning. Vanwege deze twee kanttekeningen en het grote aanbod wat er nu al is, verwachten we dat nieuwe ontwikkelingen redelijk kansrijk zijn.

Hotels: kansrijk

Er zijn weinig hotels in de gemeente (4% van totaal en 1% van slaapplekken), ook in de directe regio zijn weinig (grote) hotels. Ondertussen neemt de vraag naar hotelovernachtingen toe. Hotels blijven een enorm populair accommodatietype voor binnenlandse vakanties en zijn meest populair onder de internationale bezoeker. Wel zien we uitdagingen in de horeca, met als belangrijkste dat de hogere prijzen de marges onder druk zetten. Echter verwachten we al met al, vooral door het weinige aanbod momenteel, dat nieuwe hotelontwikkelingen kansrijk zijn.

5 Bijlage 3. Regionaal behoeftemodel

5.1 Inleiding

Om inzicht te krijgen in de ontwikkelruimte voor (weersonafhankelijke) dagrecreatie, geven we op basis van ons dagrecreatie behoeftemodel (zie volgende paragraaf voor een toelichting) een indicatie van marktruimte voor nieuwe voorzieningen. Dit geeft inzicht in de ontwikkelruimte en kansrijkheid voor de volgende dagrecreatieve voorzieningen¹¹:

- Zwembad (indoor)
- Bioscoop
- Theater/Concertgebouw
- Attractiepark/pretpark
- Dierentuin/dierenpark
- Sauna
- Klimhal (recreatief)
- Indoor gamehal

Opzet en werkwijze

De dagrecreatieve sector is enorm divers, van indoor voorzieningen zoals binnenspeeltuinen of lasergamen, outdoor voorzieningen als paintballen, een klimbos of een buitenzwembad, maar ook dagattracties met een grote aantrekkingskracht als pretparken, dierentuinen en meer. Het recreatie-behoeftemodel geeft een indicatie van de marktruimte en kansrijkheid van dagrecreatieve voorzieningen, op basis van een aantal bouwstenen, zie rechts in beeld:

- **Een toelichting en afbakening** van de categorie: wat verstaan we onder dit type voorziening en wat nemen we wel en niet mee?
- **Het aanbod:** hoeveel voorzieningen zijn er in deze categorie gevestigd in de gemeente West Maas en Waal (en directe omgeving), en waar? Dit geven we weer op de kaart.
- **Reisbereidheid en nabijheid:** wat is de gemiddelde afstand die Nederlanders doorgaans voor dit type voorziening reizen? We zien dit als de gemiddelde reisbereidheid. En uitgaande van deze reisbereidheid, voor hoeveel % van de inwoners uit de West Maas en Waal is een dergelijke voorziening dan binnen bereik? We laten dit zien op de kaart. De reisafstand wordt gemeten over de weg. De voetveer tussen Tiel en West Maas en Waal is hier niet in meegenomen. Enerzijds omdat de veerdienst alleen voor voetgangers toegankelijk is en anderzijds omdat veerdienst alleen op bepaalde tijdstippen te gebruiken is. Hoewel de pont iedere 20 minuten vaart, is deze in de avonden niet open¹².
- **Dichtheid:** het aantal voorzieningen in deze categorie per 10.000 inwoners in de gemeente, vergeleken met de dichtheid per provincie en Nederland. Dit geeft aan in hoeverre het aanbod in West Maas en Waal veel of weinig is, in vergelijking met provinciale en landelijke gegevens.
- **Trends en toekomst:** wat zijn de belangrijkste trends voor deze voorziening en wat is de toekomstverwachting? En is dit van invloed op de kansrijkheid (is er bijvoorbeeld sprake van een enorme groei, of stagneert de vraag?).
- **Conclusie:** op basis van al deze bovenstaande bouwstenen geven we een indicatie van kansrijkheid: hoe kansrijk is het om een dergelijke voorziening toe te voegen? Hoe groener, hoe kansrijker, hoe meer oranje, hoe minder kansrijk (zie ook de tabel B3.1)

¹¹ Deze acht dagrecreatieve voorzieningen zijn afgestemd met de gemeente.

¹² Tussen 07.00 en 18.20 uur op maandag – zaterdag (donderdag tot 21.10 uur) en op zondagen en feestdagen tussen 10.00 – 18.00 uur)

Leeswijzer: hoe de resultaten af te lezen?

NB We geven op basis van de hiervoor genoemde bouwstenen een indicatie waarom een voorziening in de gemeente wel of niet kansrijk wordt geacht. Daarnaast spelen ook andere factoren als ondernemerschap, verzorgingsgebied, de beleving en de concrete invulling van het concept een belangrijke rol bij de haalbaarheid. Ook kunnen zaken als onderscheidend vermogen, innovatieve concepten, inspelen op doelgroepen waarvoor relatief weinig aanbod is of veranderingen in de vraag, de kansrijkheid vergroten. Met andere woorden, een voorziening die als niet-kansrijk wordt gezien op basis van deze bouwstenen, kan met de juiste elementen nog steeds kansrijk zijn.

5.2 Resultaten

In de volgende alinea's geven we de resultaten weer van de analyse per dagrecreatie voorziening, maar eerst trappen we af met een aantal algemene bevindingen. De gemeente West Maas en Waal heeft geen van de acht onderzochte dagrecreatieve voorzieningen binnen de gemeentegrenzen liggen. Dit betekent echter niet dat alle voorzieningen ook kansrijk bevonden worden. De gemeente West Maas en Waal biedt concrete kansen voor nieuwe recreatieve voorzieningen, vooral wanneer er geen alternatief in de nabije omgeving is binnen de reisbereidheid (het verzorgingsgebied) ligt. Met name de recreatieve klimhal en een indoor gamehal springen eruit als zeer kansrijk, gevolgd door een bioscoop als kansrijke optie en indoor zwembad als enigszins kansrijke optie. Theater/concert gebouw wordt ook als enigszins kansrijk aangegeven, maar hier dient wel gelet te worden op het verschil in reisbereidheid. Uit de nabijheidsanalyse komt namelijk 100% naar voren voor evenementenhallen maar, maar 62% voor theaters en schouwburgen. De andere dagrecreatieve voorzieningen, attractiepark, dierentuin en wellness, worden als beperkt kansrijk ingeschat omdat deze recreatieve activiteiten

allemaal al binnen bereisbare afstand te vinden zijn voor alle inwoners van de gemeente.

Algemeen

- Over het algemeen zien we weinig tot geen indoor dagrecreatie in de gemeente West Maas en Waal.
- In de onderzochte categorieën voor het behoeftemodel zien we geen voorzieningen.

Overzicht

De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht per voorziening. In de tweede kolom is het aantal voorzieningen in de gemeente te zien. In de derde kolom is te zien of de dichtheid van de voorziening hoger of lager is ten opzichte van de regio/provincie/Nederland. In de vierde kolom staat de gemiddelde reisafstand in kilometers, dit is de afstand die inwoners bereid zijn om af te leggen voor een bezoek aan de dagrecreatie. De vijfde kolom laat het percentage huishoudens zien dat zich binnen het bereik van dagrecreatieve voorzieningen bevindt. In de laatste kolom is de kansrijkheid aangegeven voor het ontwikkelen van nieuwe dagrecreatieve voorzieningen in de gemeente West Maas en Waal.

Wat valt er op?

- Het aantal voorzieningen binnen de gemeente is altijd nul waardoor de dichtheid altijd lager uitvalt dan de omgeving.
- Ondanks dat het aantal voorzieningen nul is binnen de gemeente, betekent dit niet dat de er geen voorzieningen beschikbaar zijn. Voor veel van deze voorzieningen is er een optie te vinden in de regio. Hierdoor zijn niet alle ontwikkelingen even kansrijk.

Tabel 5.1 Dagrecreatieve voorzieningen en kansrijkheid

	Aantal voorzieningen in West Maas en Waal	Dichtheid in vergelijking met regio/provincie/ Nederland	Reisbereidheid	Nabijheidsanalyse: % huishoudens dat een voorziening al binnen bereikbare afstand heeft	Conclusie
Attractiepark/pretpark	0	Lager	55	100%	Beperkt kansrijk
Bioscoop	0	Lager	10	7%	Kansrijk
Dierentuin/dierenpark	0	Lager	41	100%	Beperkt kansrijk
Indoor gamehal	0	Lager	15	0%	Zeer kansrijk
Klimhal (recreatief)	0	Lager	13	0%	Zeer kansrijk
Theater/Concertgebouw	0	Lager	18 - 26	62-100%	Enigszins kansrijk
Wellness	0	Lager	44	100%	Beperkt kansrijk
Zwembad (indoor)	0	Lager	10	61%	Enigszins kansrijk

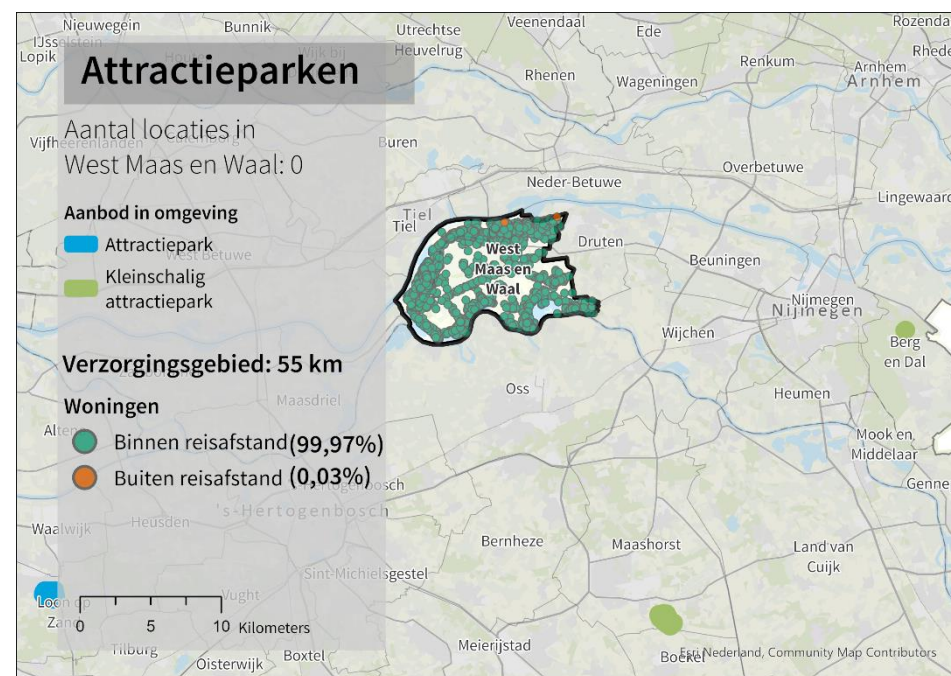
1. Attractiepark/pretpark

Attractie- en pretparken zijn dagrecreatieve voorzieningen waar vermaak en ontspanning centraal staan en die over het algemeen veel bezoekers aantrekken. Bezoekers hebben, vaak tegen een toegangsprijs, toegang tot een (breed) scala aan attracties, van achtbanen tot bijvoorbeeld een sprookjesbos. Dit is een brede categorie met ook een grote diversiteit aan voorzieningen en aantrekkingskracht. Het gaat hierbij echt om een attractiepark/amusementspark (denk aan De Efteling, Slagharen, etc.) en niet om bijv. een FEC (Family Entertainment Center). We hebben in het aanbod onderscheid gemaakt in kleinschalig en grootschalig (zie ook de kaart). Met grootschalige attractieparken bedoelen we de grote namen met landelijke aantrekkingskracht, met kleinschalig bedoelen we de kleinere amusementsparken (zoals bijv. Tivoli in Berg en Dal) met een regionaal verzorgingsgebied.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

- Er is geen attractiepark in de gemeente West Maas en Waal, wel zijn er een aantal te vinden ten zuidoosten en zuidwesten van de gemeente¹³.
- Van de omliggende attractieparken en pretparken in de regio zijn er attractieparken binnen bereisbare afstand voor de inwoners van West Maas en Waal. De gemiddelde reisafstand die mensen in de gemeente willen afleggen voor een bezoek aan een pretpark is 55 kilometer. Bijna alle inwoners (99,97%) hebben daarmee een attractiepark of pretpark in hun nabijheid. De paar oranje punten op de kaart laat zien waar de overgebleven 0,03% zich bevindt in de gemeente. Deze oranje punten liggen in het noord en noordoostelijk deel van de gemeente waarvan ze net iets buiten de afstand van 55 km liggen ten opzichte van de attractieparken.

- De Efteling is het grootste aanwezige aanbod en ligt voor het merendeel binnen bereik voor de inwoners van de gemeente West Maas en Waal. Daarnaast zijn er nog een aantal kleinschalige parken in de regio (groen op de kaart) die binnen de reisafstand vallen. We verwachten overigens dat het verzorgingsgebied van 55 km niet van toepassing is op deze kleinschalige attractieparken. Maar ook zonder deze locaties is er een attractiepark binnen de reisafstand.

¹³ In kaart gebracht via GIS. Bron: Basisregistratie Topografie, geselecteerd op functionele gebieden 'attractiepark'.

Dichtheid

- Om te zien hoeveel voorzieningen er zijn en of deze zich binnen bereik van de huishoudens bevinden, hebben we een dichtheidsanalyse uitgevoerd voor de regio¹⁴. Niet elke gemeente hoeft immers elke voorziening binnen de gemeentegrenzen te hebben. Dit geeft inzicht in hoe het lokale aanbod zich verhoudt tot het provinciale en landelijke gemiddelde¹⁵. De regio en de provincie Gelderland hebben met respectievelijk 3,13 en 3,49 attractieparken per 100.000 inwoners een hogere dichtheid dan het landelijk gemiddelde van 3,1 attractieparken per 100.000 inwoners.

Conclusie attractiepark: beperkt kansrijk

- De dichtheid van attractieparken is in de gemeente laag, maar het COROP-gebied ligt, met 3,13 attractieparken per 100.000 inwoners, boven het landelijke gemiddelde. Voor de inwoners van West Maas en Waal ligt ervoor zo goed als alle woningen (99,97%) aanbod binnen bereisbare afstand. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **beperkt kansrijk**.
- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. Het aantal bezoekers van pretparken zit de laatste jaren in de lift en is zelfs voorbij pre-corona bezoekersaantallen gestegen. De focus van attractieparken ligt tegenwoordig minder op de Aziatische markt en des te meer op onze buurlanden, zoals België en Duitsland.

2. Bioscoop

Een bioscoop biedt bezoekers een mogelijkheid om de populaire en nieuwe films op een groot scherm te zien. Hierbij is er tegenwoordig ook de keuze van 3D en soms zelfs 4D films, voor een verrijking van de beleving. We kijken bij bioscopen naar commerciële bioscopen die meerdere voorstellingen per week hebben. Filmhuizen zijn hierin niet inbegrepen, maar zover bekend zit er ook geen filmhuis of filmtheater binnen bereisbare afstand¹⁶.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

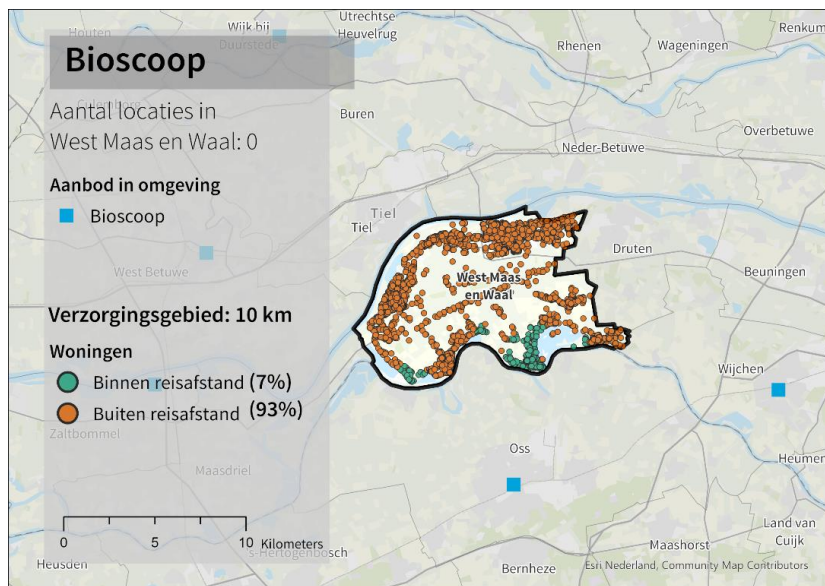
- Er is geen bioscoop in de gemeente West Maas en Waal. Wel zijn er bioscopen in de omliggende gemeenten gevestigd, o.a. Zaltbommel, Oss en Wijchen.
- De omliggende bioscopen in de nabije omgeving liggen deels binnen bereisbare afstand voor de inwoners van West Maas en Waal. De gemiddelde reisafstand die mensen in de gemeente willen afleggen is 10 kilometer. Slechts 7% van de inwoners hebben daarmee een bioscoop in hun nabijheid.

¹⁴ COROP-regio Zuidwest-Gelderland

¹⁵ De dichtheid in West Maas en Waal is met 0 voorzieningen logischerwijs ook 0.

¹⁶ Er is een filmtheater in Tiel, maar ook die ligt (vanwege de afstand die over de weg is berekend) niet binnen de reisbereidheid.

Dichtheid

- Om te zien hoeveel voorzieningen er zijn en of deze zich binnen bereik van de huishoudens bevinden, hebben we een dichtheidsanalyse uitgevoerd voor de regio¹⁷. Niet elke gemeente hoeft immers elke voorziening binnen de gemeentegrenzen te hebben. Dit geeft inzicht in hoe het lokale aanbod zich verhoudt tot het provinciale en landelijke gemiddelde¹⁸. De regio heeft met 0,39 bioscopen per 100.000 inwoners een lagere dichtheid dan het provinciaal en landelijk gemiddelde van respectievelijk 1,02 en 1,2 bioscopen per 100.000 inwoners

¹⁷ COROP-regio Zuidwest-Gelderland

¹⁸ De dichtheid in West Maas en Waal is met 0 voorzieningen logischerwijs ook 0.

Conclusie bioscoop: kansrijk

- De dichtheid van bioscopen is laag in zowel de gemeente als in het COROP-gebied. Voor de inwoners van West Maas en Waal ligt er voor slechts 7% aanbod binnen bereisbare afstand. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **kansrijk**.
- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. Het kijkgedrag van consumenten is de afgelopen jaren veranderd: streamingdiensten vormen een steeds grotere concurrent voor bioscopen. De verwachting is dat deze ontwikkeling zich zal voortzetten, wat op termijn invloed kan hebben op de vraag naar fysieke bioscoopbezoeken. Overigens: momenteel is wel de verwachting dat het aantal bioscoopbezoekers voor 2025 weer met 2,5% zal stijgen ten opzichte van 2024¹⁹. Deze veranderende behoeften kunnen zorgen voor een verandering in de nu voorgestelde kansrijkheid van een bioscoop.

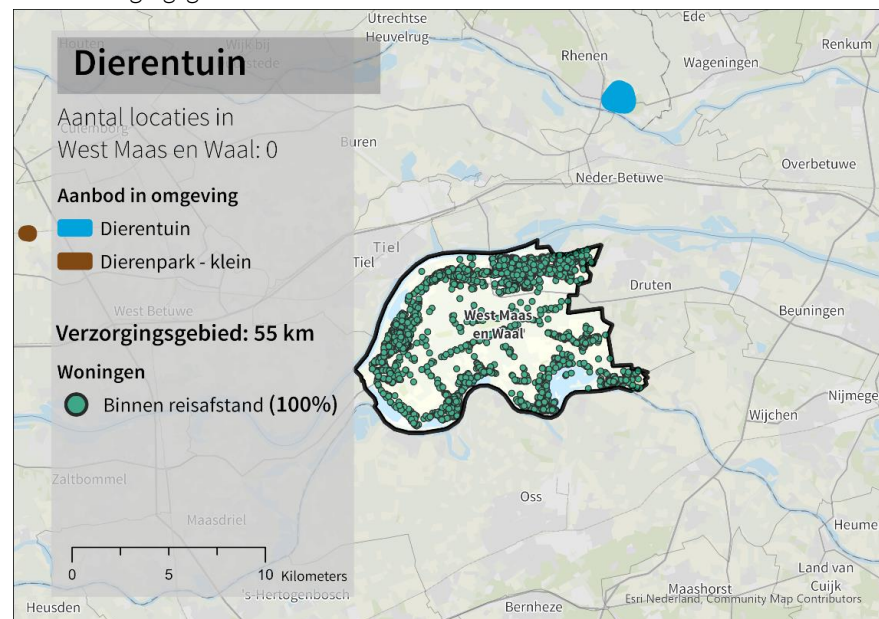
3. Dierentuin/dierenpark

De dierentuinen-sector is zeer divers en uiteenlopend, van grote dierentuinen zoals Burgers' Zoo in Arnhem, tot kleinere dierenparken zoals bijv. een vlindertuin of een reptielenhuis. In deze analyse nemen we alle dierentuinen in de provincie en aangrenzende provincies mee, net als de kleinere dierenparken in de regio. Met grote dierenparken bedoelen we de grootschalige dierentuinen met landelijke aantrekkingskracht en bekendheid. De kleine dierenparken omvatten de dierenparken die wel als zodoende geclassificeerd zijn, maar kleinschalig zijn, een kleiner verzorgingsgebied hebben en over het algemeen niet landelijk bekend zijn.

¹⁹ Rapport 'groei leisuresector normaliseert; uitdagingen blijven' 01-04-2025 ABNO AMRO.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

- Er bevinden zich een aantal grote dierentuinen en kleine dierenparken in de omliggende regio's, o.a. Burgers Zoo en Ouwehands dierenpark Rhenen.
- Van de omliggende dierenparken in de regio zijn er voldoende binnen bereisbare afstand voor de inwoners van West Maas en Waal. De gemiddelde reisafstand die mensen in de gemeente willen afleggen is 41 kilometer. Alle inwoners hebben daarmee een dierentuin of dierenpark in hun nabijheid.
- De grote dierenparken hebben een verzorgingsgebied van 41 kilometer maar naar verwachting zal dit niet altijd opgaan voor de kleinere dierenparken. Als we hier rekening mee houden en we alleen de grote parken meenemen dan vallen nog steeds alle inwoners in het verzorgingsgebied.

Dichtheid

- Om te zien hoeveel voorzieningen er zijn en of deze zich binnen bereik van de huishoudens bevinden, hebben we een dichtheidsanalyse uitgevoerd voor de regio²⁰. Niet elke gemeente hoeft immers elke voorziening binnen de gemeentegrenzen te hebben. Dit geeft inzicht in hoe het lokale aanbod zich verhoudt tot het provinciale en landelijke gemiddelde²¹. De regio heeft met 1,17 dierenparken per 100.000 inwoners een twee keer zo groot aanbod in vergelijking met het landelijk gemiddelde van 0,5 dierenparken per 100.000 inwoners. Het regio gemiddelde ligt ook iets boven de het provinciale gemiddelde van 0,98 dierenparken per 100.000 inwoners.

Conclusie dierentuin: beperkt kansrijk

- Ondanks dat er zich geen dierentuinen in West Maas en Waal bevinden is door de omliggende dierentuinen de dichtheid van de regio zeer hoog. Voor 100% van de inwoners is er aanbod binnen een bereisbare afstand. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **beperkt kansrijk**.
- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. Sinds de coronajaren zit het dierentuinbezoek in de lift. Er zijn al meerdere jaren op rij groeiende bezoekersaantallen. Bijna de helft (47%) laat zich leiden door de afstand en de kosten van de dierentuin. Wat ook belangrijk is voor het publiek is de educatie en conservatie rol van de dierentuin. Verder is er een grote dierentuin binnen bereisbare afstand wat voldoende is, maar er is maar één kleine dierentuin te zien op de kaart. Aangezien we niet dezelfde bereikbaarheid verwachte voor een kleinschalige dierentuin, zou het mogelijk kansen bieden voor een kleinere dierentuin, mits dit aansluit bij de wensen en behoefte van de gasten.

²⁰ COROP-regio Zuidwest-Gelderland

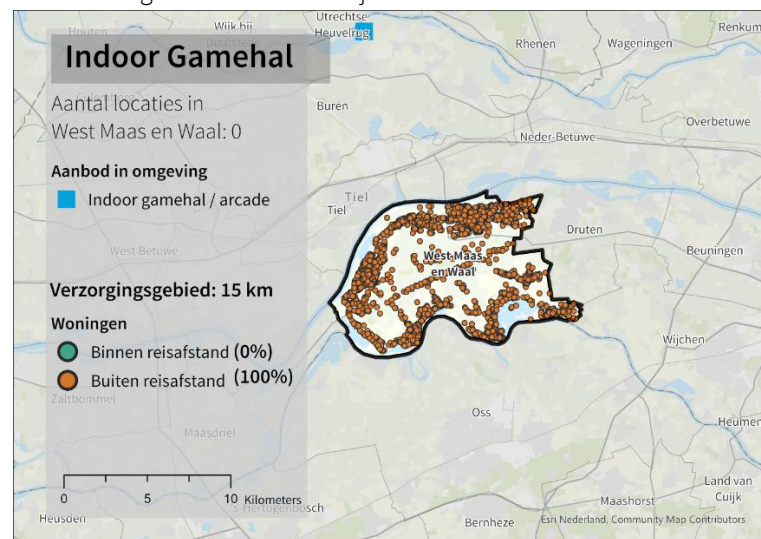
²¹ De dichtheid in West Maas en Waal is met 0 voorzieningen logischerwijs ook 0.

4. Indoor gamehal

Een indoor game hal biedt een overdekte ruimte waar mensen kunnen genieten van verschillende spellen en activiteiten. Dit kan variëren van arcade games (spelautomaten met videogame titels zoals: Pac-Man, Space Invaders, Street Fighter en Dance Dance Revolution), airhockey en flipperkasten tot virtual reality-ervaringen, of race- en schietsimulators. Het is een interactieve omgeving voor zowel kinderen als volwassenen, vaak met een mix van ontspanning, competitie en plezier.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

- Er bevindt zich geen indoor gamehal in de gemeente. Wel zien we een indoor gamehal ten noorden van de gemeente (FEC Mauk) en zit er een in Nijmegen (PlanetAwesome). Deze vallen echter niet binnen de gemiddelde reisbereidheid afstand van 15 km. Hierdoor heeft 0% van de inwoners een indoor gamehal in hun nabijheid.

Dichtheid

- Om te zien hoeveel voorzieningen er zijn en of deze zich binnen bereik van de huishoudens bevinden, hebben we een dichtheidsanalyse uitgevoerd voor de regio²². Niet elke gemeente hoeft immers elke voorziening binnen de gemeentegrenzen te hebben. Dit geeft inzicht in hoe het lokale aanbod zich verhoudt tot het provinciale en landelijke gemiddelde²³. De regio ligt gelijk met het Nederlands gemiddelde van 4,3 indoor gamehallen per 100.000 inwoners. Voor de provincie Gelderland ligt dit lager met 3,07 indoor gamehallen per 100.000 inwoners.

Conclusie indoor gamehal: zeer kansrijk

- Ondanks dat de regio dichtheid gelijkligt aan het landelijke gemiddelde, valt geen van de gamehallen binnen 15 kilometer reisaafstand. Er is geen gamehal binnen bereisbare afstand voor de inwoners van West Maas en Waal. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **zeer kansrijk**.
- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. Technologische ontwikkelingen in combinatie met nostalgie zorgen voor groei in de indoor gamehal sector. Arcade -gaming verandert vanwege meeslepende ervaringen, zoals VR - integratie en participatieve gameplay waarin speler het verhaal van het spel kunnen beïnvloeden en het spel zich dan verder aanpast op de keuzes van de spelers. Er is verder ook een ontwikkeling waarbij indoor gamehallen meer dan alleen de eerdergenoemd spellen aanbieden. In plaats van een standaard aanbod wat zich focust op alleen gamehal spellen wordt er voor gecombineerd aanbod gekozen, waarbij er ook horeca aanbod is en andere fysiek entertainment zoals, klimmuren, trampolinehal, minigolf, bowling, enzovoort.

²² COROP-regio Zuidwest-Gelderland

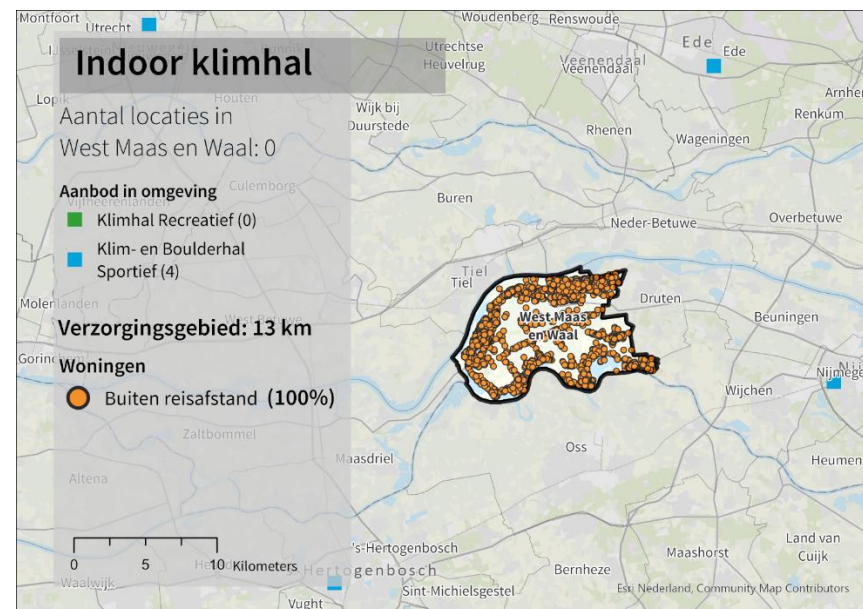
²³ De dichtheid in West Maas en Waal is met 0 voorzieningen logischerwijs ook 0.

5. Recreatieve klimhal

In een klimhal kan men klimmen op kunstmatige klimwanden of andere kunstmatige structuren. Er zijn verschillende routes met uiteenlopende moeilijkheidsgraden, geschikt voor beginners tot gevorderde klimmers. Er is een onderscheid te maken in sportieve en recreatieve klimhallen, waarbij de recreatieve klimhallen echt een spelelement en parcours hebben voor een dagje uit, zoals aan Clip 'n Climb (indoor). Er zijn echter weinig indoor klimhallen in Nederland als deze. Om die reden en omdat sportieve klimhallen ook met een recreatief doeleinde kunnen worden bezocht, hebben we ook de sportieve klim- en boulderhallen meegenomen.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

- Er is geen klimhal in de gemeente West Maas en Waal. Het aanbod buiten de gemeente ligt verspreid in alle windrichtingen.
- Geen van de omliggende klimhallen is binnen bereisbare afstand voor de inwoners van West Maas en Waal. De gemiddelde reisafstand die mensen in de gemeente willen afleggen is 13 kilometer. Hierdoor heeft 0% van de inwoners een klimhal in hun nabijheid.

Dichtheid

- De dichtheidscijfers voor recreatieve klimhallen is onbekend. Vandaar dat we de dichtheidscijfers van de sportieve klimhallen gebruiken.
- Om te zien hoeveel voorzieningen er zijn en of deze zich binnen bereik van de huishoudens bevinden, hebben we een dichtheidsanalyse uitgevoerd voor de regio²⁴. Niet elke gemeente hoeft immers elke voorziening binnen de gemeentegrenzen te hebben. Dit geeft inzicht in hoe het lokale aanbod zich verhoudt tot het provinciale en landelijke gemiddelde²⁵. De regio heeft geen sportieve klimhallen en heeft daardoor geen dichtheidsgetal. Het dichtheidsgetal van de provincie ligt met 0,28 lager dan het Nederlands gemiddelde van 0,5 sportieve klimhallen per 100.000 inwoners.

²⁴ COROP-regio Zuidwest-Gelderland

²⁵ De dichtheid in West Maas en Waal is met 0 voorzieningen logischerwijs ook 0.

Conclusie indoor klimhal: zeer kansrijk

- Er is geen bereikbaar aanbod voor de inwoners van West Maas en Waal. Over de dichtheid kunnen we geen uitspraken doen doordat er geen recreatieve klimhallen aantallen bekend zijn in de gemeente en de regio. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **zeer kansrijk**.
- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. Het aantal recreatieve klimhallen is momenteel aan het groeien in Nederland, vooral het aantal boulderhallen neemt fors toe ieder jaar. Wat mensen vooral aanspreekt is de laagdrempelige sfeer van het klimmen. Een verder groei wordt verwacht, deels omdat klimmen tegenwoordig ook een vast onderdeel van de olympische spelen is. Dit zorgt voor extra aandacht voor klimmen. Er wordt ook een trend waargenomen waarbij boulderhallen een plek vinden in oude industrie- of kerkgebouwen. Door het gebruik van bestaande gebouwen is er kans dat de initiële kosten voor investeerders lager zijn. Om het klimmen entertainend te houden wordt er tegenwoordig ook gebruik gemaakt van augmented reality om een extra spel element toe te voegen aan klimmen.

6. Theater/Concertgebouw

Een theater of concertgebouw is een culturele locatie waar bezoekers kijken naar live optredens, zoals toneelstukken, musicals, dansvoorstellingen, concerten en andere podiumkunsten. Het is een plek waar artiesten en publiek samenkomen om te genieten van muziek, drama of dans in een sfeervolle setting. De focus ligt op beleving, emotie en artistieke expressie. Vaak is er een horecagelegenheid aanwezig. We hebben in deze categorie de voorzieningen voor theatervoorstellingen en concerten samengevoegd, omdat dit veelal op eenzelfde locatie plaatsvindt. Zo kan een schouwburg zowel voor theaters als voor concerten worden gebruikt. Wel is de reisbereidheid verschillend per

activiteit (concert bezoeken of theatervoorstelling bijwonen), zie ook hieronder²⁶.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

- Mensen zijn bereid om verder te reizen voor een concert dan voor een theatervoorstelling. De bereikbaarheid voor een theater of voorstelling is namelijk 18km, terwijl het voor een concert 26 km is.
- Er is geen aanbod aanwezig in de gemeente zelf, wel zijn er een aantal theater en concertgebouwen in omliggende gemeenten te vinden. Voor 62% van de inwoners is er een theatergebouw dichtbij genoeg, voor concertgebouwen is dit percentage 100%.
- *De kaart op de volgende pagina laat de woningen zien die wel/geen concertgebouw binnen bereisbare afstand hebben. Voor een theater/schouwburg geldt dat er voor 100% van de huishoudens een voorziening binnen bereisbare afstand is.*

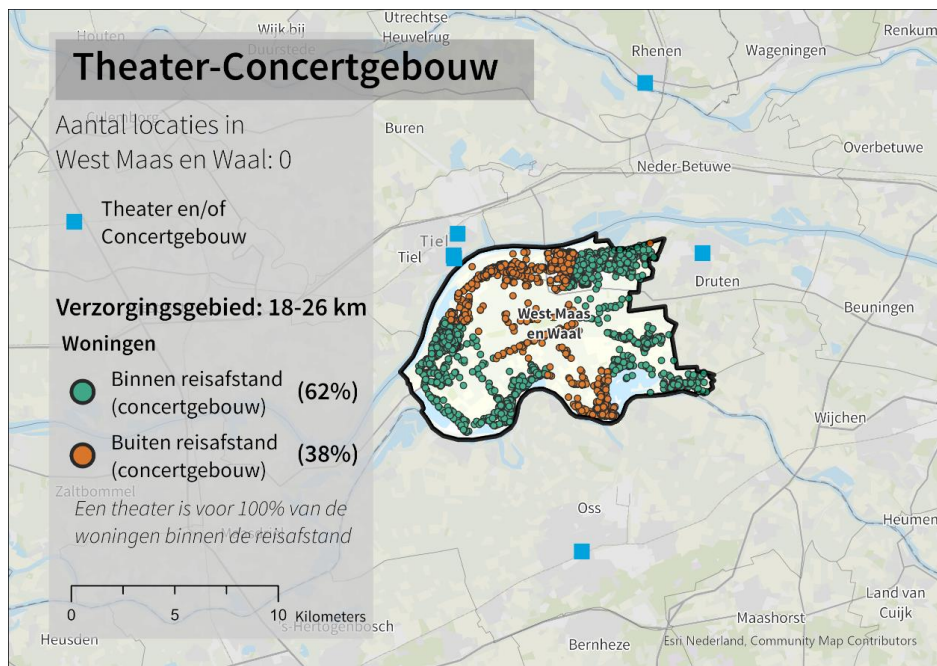
Dichtheid

- Om te zien hoeveel voorzieningen er zijn en of deze zich binnen bereik van de huishoudens bevinden, hebben we een dichtheidsanalyse uitgevoerd voor de regio²⁷. Niet elke gemeente hoeft immers elke voorziening binnen de gemeentegrenzen te hebben. Dit geeft inzicht in hoe het lokale aanbod zich verhoudt tot het provinciale en landelijke gemiddelde²⁸. Het regionaal gemiddelde is met 0,78 theaters en schouwburgen per 100.000 kleiner dan het provinciale en landelijke gemiddelde van respectievelijk 1,02 en 1,0 theaters en schouwburgen per 100.000 inwoners. Voor Evenementenhallen is het regionaal het kleinst met 0,39 evenementenhallen per 100.000 inwoners. Ook dit is kleiner dan het provinciale en landelijke gemiddeld van respectievelijk 0,42 en 0,6 evenementenhallen per 100.000 inwoners.

²⁶ Voor een theater kijken we naar de categorie 'theaters en schouwburgen' en voor concerten kijken we naar 'evenementenhallen' uit de KvK bedrijventeller

²⁷ COROP-regio Zuidwest-Gelderland

²⁸ De dichtheid in West Maas en Waal is met 0 voorzieningen logischerwijs ook 0.

Conclusie theater/concertgebouw: enigszins kansrijk

- Theatergebouwen en concertgebouwen zijn respectievelijk 62% en 100% bereikbaar voor de inwoners van de gemeente. Verder is de dichtheid van de regio bijna een kwart lager dan die van de provincie en het Nederlands gemiddelde. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **enigszins kansrijk**, en dan voornamelijk voor theatergebouwen vanwege de mindere bereikbaarheid voor inwoners.
- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. De theater en concert sector is nog steeds aan het herstellen van de coronacrisis. Zo was het aantal bezoekers in 2022 nog steeds 12% lager dan het aantal bezoekers voor 2019. Wel is er een stijgende trend te zien waarin ieder jaar steeds meer theater en concert producties weer op gang komen. Op het moment is in de theaterwereld vooral immersive theater, waarbij toeschouwers deelnemen aan de opvoering en de locatie van de opvoering kan veranderen

gedurende het toneelstuk, en het maatschappelijk bewust vertellen zeer in trek.

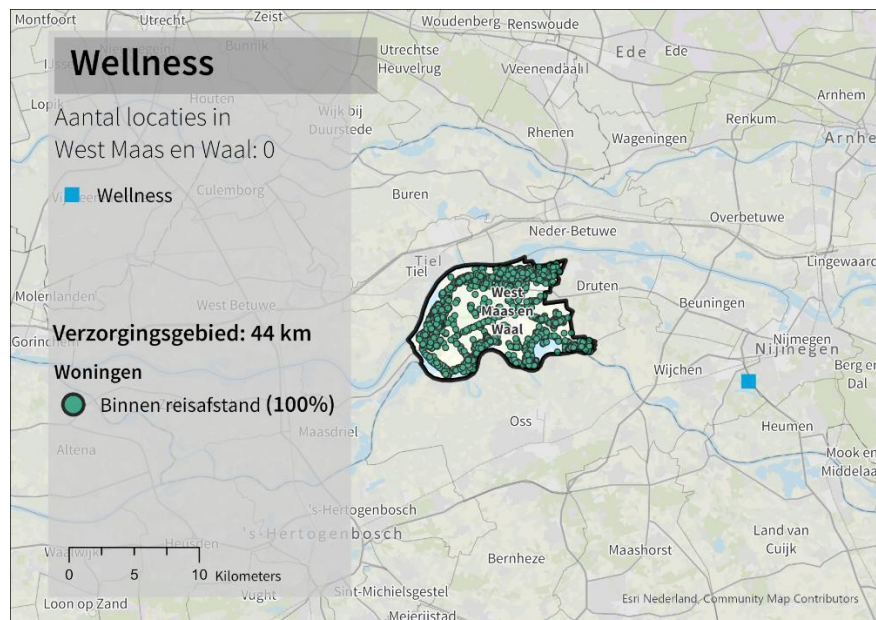
7. Wellness

Een wellness resort biedt een ontspannen omgeving waar je tot rust kunt komen en kunt genieten van verschillende wellness faciliteiten. Dit omvat vaak sauna's, stoombaden, bubbelbaden, massages, schoonheidsbehandelingen en rustruimtes. Sommige resorts hebben ook zwembaden, yoga- of meditatielessen en gezonde maaltijden. We kijken hierbij naar wellness locaties van bijvoorbeeld het formaat Thermen Berendonck bij Nijmegen, en dus niet naar de locaties waarbij er een sauna of massage aanbieding bij hen thuis aanbieden. Het gaat hier om wellness locaties voor een dagje uit.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

- Van de omliggende wellness in de regio zijn er voldoende binnen bereisbare afstand voor de inwoners van West Maas en Waal. Zo bevindt Thermen Berendonck in Wijchen, zich ten oosten van de gemeente. De gemiddelde reisafstand die mensen in de gemeente willen afleggen is 44 kilometer. Alle inwoners hebben daarmee een wellness resort in hun nabijheid.

Dichtheid

- De beschikbare dichtheidscijfers van de KvK bedrijventeller nemen ook alle privé sauna's en ZZP'ers mee. Wij kijken alleen naar de wellness als dagje uit locaties, wat neer komt op een beperkter aantal locaties. We kunnen daarom geen dichtheidscijfer van de recreatieve wellness berekenen, maar door de nabijheid van Thermen Berendonck, beoordelen we deze voorziening ook niet als kansrijk.

Conclusie

- De bereikbaarheid van wellness voor de inwoners van West Maas en Waal is 100%. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **beperkt kansrijk**.
- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. De wellness industrie is momenteel

in de groei. Deze groei is op gang gekomen doordat mensen steeds bewuster worden van het belang van hun gezondheid en welzijn. Het bezoeken van wellness is voor bezoekers vaak een manier om van de dagelijkse stress af te komen. Deze trend wordt verder gestimuleerd door verschillende influencers op sociale media platformen.

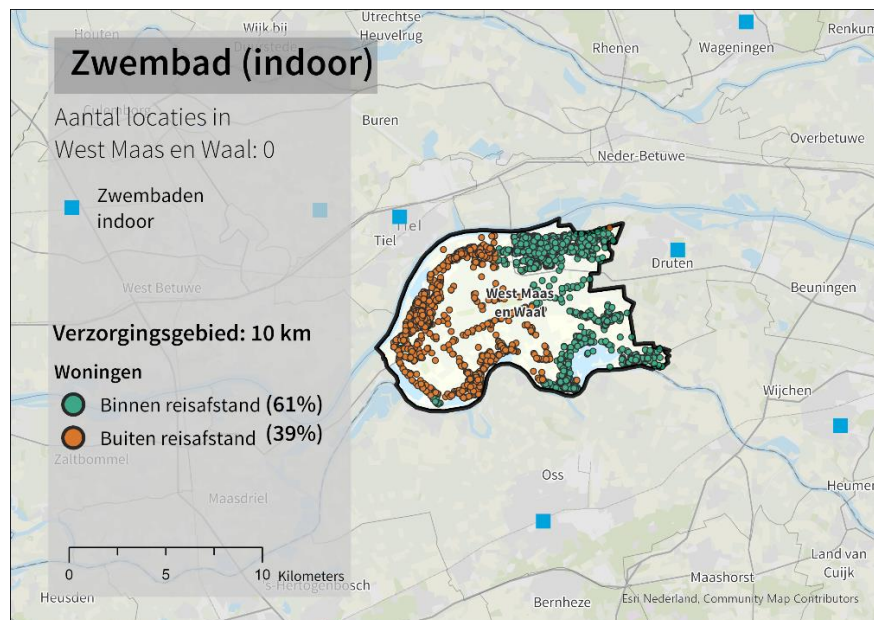
8. Zwembad (indoor)

Bij de analyse van de indoor zwembaden kijken we naar overdekte zwembaden in de omgeving van de gemeente West Maas en Waal die recreatief zwemmen actief aanbieden. Met andere woorden: waar bezoekers zich tenminste een dagdeel kunnen vermaken. Dit kan ook een zwembad bij een vakantiepark zijn (als het ook toegankelijk is voor dagbezoekers). We kijken hierbij alleen naar indoor zwembaden en dus niet naar buiten zwembaden of zwemplassen.

Aanbod, reisbereidheid en nabijheid

- In de gemeente West Maas en Waal zijn er momenteel *geen* indoor²⁹ zwembaden voor dagrecreatie. In de omgeving zijn er wel een aantal recreatieve indoor zwembaden gevestigd, zie kaart 'Zwembad (indoor)'.
- De gemiddelde reisbereidheid voor een indoor zwembad is 10 km. Doordat er ook aanbod in de nabije omgeving is, heeft 61% van de inwoners een recreatief indoor zwembad nabij (de groene stippen op de kaart). Voor 39% geldt dit niet.

²⁹ De gemeente heeft wel een openluchtzwembad, maar deze analyse focust zich op *indoor* dagrecreatie.

ligt nog onder het provinciale en landelijke gemiddelde. Daarom schatten we aanvullend aanbod in West Maas en Waal in als **enigszins kansrijk**.

- Let wel: tegelijkertijd is het van belang om rekening te houden met bredere trends en ontwikkelingen in de markt. Uit het onderzoek 'Zwemmen en Zwemveiligheid 2024' blijkt dat steeds minder mensen gaan zwemmen. In 2019 was het nog 70% van de bevolking terwijl in 2024 dat percentage gedaald is naar 50% van de bevolking. Uit ditzelfde onderzoek blijkt wel dat er nog steeds voldoende draagvlak onder de bevolking is voor zwembaden. Zo wordt een openbaar zwembad door 85% van de bevolking gezien als een basisvoorziening voor een gemeente.

Dichtheid

- Om te zien hoeveel voorzieningen er zijn en of deze zich binnen bereik van de huishoudens bevinden, hebben we een dichtheidsanalyse uitgevoerd voor de regio³⁰. Niet elke gemeente hoeft immers elke voorziening binnen de gemeentegrenzen te hebben. Dit geeft inzicht in hoe het lokale aanbod zich verhoudt tot het provinciale en landelijke gemiddelde³¹. De regio heeft 1,56 indoor zwembaden per 100.000 inwoners. Dit is lager dan het provinciale en het Nederlandse gemiddelde van respectievelijk 1,77 en 2,0 per 100.000 inwoners.

Conclusie indoor zwembad: enigszins kansrijk

- Met 61% bereikbaar aanbod heeft nog niet iedereen in de gemeente een indoor zwembad binnen bereikbare afstand. Ook dichtheid van de regio

³⁰ COROP-regio Zuidwest-Gelderland

³¹ De dichtheid in West Maas en Waal is met 0 voorzieningen logischerwijs ook 0.

5.3 Bronnen, afbakening en definities

Bronnen

De bouwstenen zijn op de volgende bronnen gebaseerd:

- **Aanbod:**
 - *Aanbod in gemeente West Maas en Waal:* ontvangen van de gemeente en gecheckt via openbare bronnen: KvK Bedrijventeller, BRT TOP10 NL (functionele gebieden, in GIS) en Google Maps en online inventarisaties
 - *Aanbod in omgeving:* via openbare bronnen: KvK Bedrijventeller, BRT TOP10 NL (functionele gebieden, in GIS) en Google Maps en online inventarisaties
 - **Reisbereidheid** (in km's, per voorziening): Nationaal Vrijetijd Onderzoek (NVTO) 2023, provincie Gelderland
 - **Nabijheid:** in kaart gebracht middels een GIS-analyse, bereikbaarheid over de weg
 - **Dichtheid:** op basis van bestaande gegevens en KvK Bedrijventeller.
- Trends en toekomst:** een diversiteit aan bronnen die inzicht geven in de belangrijkste trends en ontwikkelingen per voorziening, zie bijlage 5 voor een bronnenlijst

Definities

SBI Code	Toelichting
5914 Bioscopen	Deze klasse omvat: - vertoning van films in bioscopen, filmhuizen, autobioscopen e.d.; - verhuur van films met bedienend personeel, reisbioscopen.
90041 Theaters en schouwburgen	Deze klasse omvat: - dagelijks beheer voeren over eigen accommodaties of accommodaties van derden welke specifiek worden gebruikt voor voorstellingen van podiumkunsten zoals theaters, schouwburgen, concertgebouwen e.d. Deze klasse omvat niet: - exploitatie van accommodaties, welke regelmatig gebruikt worden voor zowel voorstellingen van podiumkunsten als voor sport- en recreatieve evenementen, zoals evenementenhallen, multifunctionele gebouwen (90.04.2).
90042 Evenementenhallen	Deze klasse omvat: - dagelijks beheer voeren over eigen accommodaties of accommodaties van derden welke bestaan uit minstens één ruimte die regelmatig gebruikt wordt voor zowel voorstellingen van podiumkunsten als sportbeoefening en eventueel recreatieve evenementen. Deze klasse omvat niet: - het dagelijks beheer voeren over sportaccommodaties (93.11.x).
91041 Dierentuinen	Deze klasse omvat: - verzamelen, verzorgen en tentoonstellen van levende planten en dieren; - exploitatie van kinderboerderijen en schooltuinen. Deze klasse omvat niet: - dolfinaria, ponyparken e.d. recreatiecentra (93.21.1).

92009 Exploitatie van speelautomaten	Deze klasse omvat: - exploitatie van spelen waarbij de uitkomst door de speler is te beïnvloeden via amusements- en speelautomaten in speelhallen of geplaatst bij derden (zoals horecabedrijven), of via internet; - exploitatie van spelen waarbij de uitkomst door de speler is te beïnvloeden via internet. Deze klasse omvat niet: - verhuur van amusements- en speelautomaten aan derden (77.39.1); - exploitatie van casino's, speelautomaten en geluksspelen waarbij de uitkomst door de speler op geen enkele wijze is te beïnvloeden (92.00.1); - exploitatie van geluksspelen, behendigheidsautomaten op kermissen (93.21.2).
93111 Zwembaden	Deze klasse omvat: - dagelijks beheer voeren - door anderen dan sportclubs en sportscholen - over overdekte of openlucht bassins of duidelijk afgebakende delen van natuurlijke wateroppervlakten die bestemd zijn voor de beoefening van de zwemsport.
93211 Pret- en themaparken	Deze klasse omvat: - het aanbieden van faciliteiten in de sfeer van intensieve dagrecreatie waarbij eventuele educatieve en kunstzinnige aspecten van zeer geringe betekenis zijn, zoals pretparken, miniatuursteden en sprookjestuinen, ponyparken en dolfinaria; - het aanbieden van speelruimte voorzien van speeltoestellen voor kinderen; - exploitatie van toeristische spoorlijnen. Deze klasse omvat niet: - dierentuinen en kinderboerderijen (91.04.1); - beheer van natuurgebieden met extensieve dagrecreatie (91.04.2); - exploitatie van zwembaden en andere sportaccommodaties (93.11.x); - kermisattracties (93.21.2).

9604 Sauna's, solaria, baden e.d.	Deze klasse omvat: - exploitatie van sauna's, solaria, baden, wellness centra, massagesalons, stoelmassage en dergelijke. Deze klasse omvat niet: - verhuur van zonnebanken en -hemels e.d. (77.29.2); - diëtisten (86.91.9); - fitnesscentra (93.13); - schoonheidsverzorging, gezichtsmassage, pedicure, manicure e.d. (96.02.2).
--	--

6 Bijlage 4. Karakterschets van de dorpen

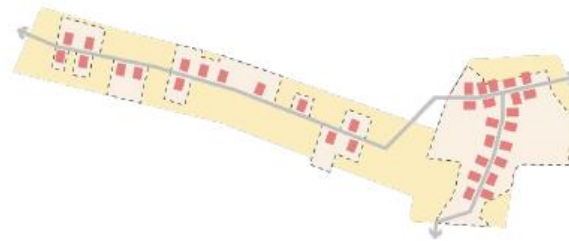
De acht dorpen

West Maas en Waal bestaat uit acht dorpen met ieder een unieke, onderscheidende identiteit. De dorpen hebben ieder een eigen ontstaansgeschiedenis, omvang en karakter, en daarmee eigen uitdagingen voor de toekomst. In 2019 zijn de **DORPSPASPOORTEN**, waarin de identiteit van de dorpen wordt geschetst, vastgesteld door de Gemeenteraad. Op basis van deze Dorpspaspoorten wordt hier een korte karakterschets gegeven per dorp.

Binnen de acht dorpen zijn drie onderscheidende typen aan te wijzen. Op Altforst na, dat op een rivierduin ligt, liggen alle dorpen aan de dijk: ofwel aan de Maaszijde, of aan de Waalzijde. Door de historische en fysische omstandigheden hebben elk van de drie groepen zich op hun eigen wijze ontwikkeld. Hierdoor zijn vandaag de dag nog altijd overeenkomstige eigenschappen aan te wijzen tussen de dorpen binnen Maasdorpen, Waaldorpen en 'rivierduindorp' Altforst. Op de volgende pagina's worden de dorpen per 'groep' en vervolgens in alfabetische volgorde behandeld.

RIVIERDUINDORPEN

Rivierduindorp Altforst ligt op een oude rivierduin, een verhoging in het landschap ontstaan door zandverstuiving. Vanwege de 'hoge en droge' ligging ontstond, aanvankelijk op drie verhogingen, al vroeg een dorp. Door de lange geschiedenis beschikt het dorp over veel historische bebouwing. De rivierduin heeft in westelijke richting een 'uitloper' het komgebied in: hier is boerderijstraat en buurtschap De Woerd ontstaan.

Altforst

Het hart van Altforst wordt gevormd door de Kerkstraat en ademt historie met haar imposante kerken, oude boerderijen met karakteristieke gevels en de historische klinkerbestrating. Altforst is vanuit de wijde omgeving te herkennen aan de kerktoeren van de Sint-Donatuskerk. De afwisseling tussen de oude bebouwing in de dorpskern en de nieuwere, klein uitbreidingen daar omheen zijn kenmerkend voor Altforst. Het dorp is van alle kanten goed bereikbaar via wegen met ieder een eigen karakter. Het dorp is sterk verweven met het omliggende landschap: vanuit veel plekken in het dorp is het landelijke, groene karakter van de omgeving goed beleefbaar. Het kloppende hart van het dorp wordt gevormd door dorps huis De Uithof, een echte ontmoetingsplek in het dorp. De inwoners van Altforst waarderen het groene, kleinschalige karakter van Altforst en de karakteristieke panden langs de Kerkstraat.

De Uithof (© Google Maps)

Sint Donatuskerk (© Google Maps)

Maasbommel

Maasbommel is ontstaan op de hogergelegen gronden waar de Maas vroeger een bocht maakte. Langs de dijk liggen de oudste panden die Maasbommel een bijzonder karakter geven, met hoogtepunten als de Hervormde Kerk, de aan de dijk gelegen Sint-Lambertuskerk, boerderij 't Hof en de korenmolen. Bijzonder aan Maasbommel is dat het officieel een Hanzestad is, met stadsrechten verworven in de 14e eeuw. Met een strategische ligging tussen twee oevers had het dorp vroeger marktrecht en een markttol op de Maas. Het heeft zich ontwikkeld van een langgerekt dorp langs de oevers van de Maas naar een compact dorp. De inwoners van Maasbommel waarderen het dorpse karakter, de rust, ruimte en schone lucht. De natuur rondom het dorp, de dijk, en de oude bebouwing worden door hen gekoesterd en men leeft prettig in de landelijke, kleinschalige omgeving.

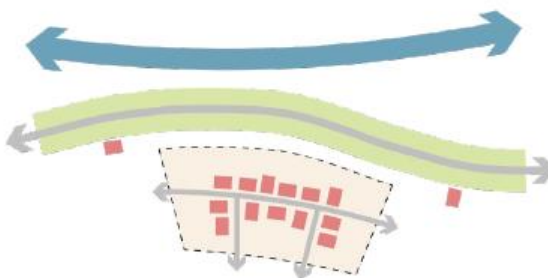
Korenmolen (© Reinier Jansen)

Lambertuskerk (© Bureau Toerisme)

WAALDORPEN

De Waaldorpen (Beneden-Leeuwen, Boven-Leeuwen, Dreumel en Wamel) zijn op brede oeverwallen ontstaan. Doordat hier meer ruimte was voor de ontwikkeling van het dorp, liggen deze dorpen met de 'achterkant' naar de dijk toe en ligt tussen de dijk en het dorp vaak een groene zone. Van oudsher liggen alleen veerhuizen of bedrijven aan de dijk; woonhuizen die hier liggen zijn van relatief recente datum en aanzienlijk nieuwer dan de bebouwing langs de Maasdijken.

Beneden-Leeuwen

Beneden-Leeuwen is ontstaan op de oeverwal langs de Waal. Het centrum ontwikkelde zich rond de Zandstraat, één van de oudste wegen met ooit een ruim opgezet lint van oude boerderijen en woningen. Inmiddels is hier een dicht bebouwingslint ontstaan en vindt men er voorzieningen als winkels, horeca en de kerk. Als grootste dorp van de gemeente bedienen deze voorzieningen ook de omliggende dorpen. Karakteristieke elementen in het dorp zijn korenmolens de Wielewaal, de kerk en de historische boerderijen. Haaks op de Zandstraat hebben zich dorpslinten ontwikkeld, waartussen diverse dorpsuitbreidingen zijn ontstaan. De uitbreidingen zijn hier groter geweest dan in de omliggende dorpen, wat resulteert in een gevarieerd woonaanbod. De randen van het dorp getuigen dat Beneden-Leeuwen ook het centrum is voor de bedrijvigheid, met scheepsbouw aan de Waal, bedrijventerreinen aan de oostzijde en de landbouwbedrijven aan de zuidrand van het dorp. De inwoners van Beneden-Leeuwen waarderen het dorpse wonen, het groen en de diverse voorzieningen als kwaliteiten die beschermd moeten worden.

Molen de Wiel (© Reinier Jansen)

Zandstraat (© Google Maps)

Boven-Leeuwen

Boven-Leeuwen is gevormd door haar ligging aan de Waal. Door de diverse dijkdoorbraken door de jaren heen heeft het dorp een roerige band met de rivier opgebouwd. Eén van de wielen die ontstond na een dijkdoorbraak is nog altijd aanwezig en vormt met het omliggende park een groene oase tussen het dorp en de Waalbandijk. De bebouwing in Boven-Leeuwen ontwikkelde zich langs de dijk en de hierop haaks gelegen ontsluitingswegen zoals de Molenstraat en Florastraat. Tussen deze wegen groeide het dorp door de jaren heen aan elkaar. De Waalbandijk is van grote cultuurhistorische waarde voor het dorp. Kenmerkend is dat in Boven-Leeuwen geen bebouwing aan de kruin van de dijk staat, maar aan de voet. Boven-Leeuwen heeft diverse prachtige historische panden, met als centraal punt de Sint-Willibrorduskerk. Door de recente dorpsuitbreidingen heeft Boven-Leeuwen zich ontwikkeld tot een dorp met een divers woningaanbod. De inwoners van Boven-Leeuwen waarderen deze diversiteit van de woningen, het groene aanzicht van het dorp en centrumfunctie van multifunctionele accommodatie d'n Dulper.

Wiel (© Google Maps)

D'n Dulper (© Google Maps)

Dreumel

Dreumel is ontstaan op een relatief brede oeverwal en heeft zich ontwikkeld langs de wegen die over de oeverwal liepen. Dit wegennetwerk vertoont geen logica en ritme. Door de breedte van de oeverwal kon het dorp zich alle kanten op uitbreiden, waardoor door de jaren heen de dorpskern zich ontwikkelde. In het historische, gewaaierde wegennetwerk vormen de Rooijsestraat en Hogeweg de belangrijkste wegen. De dorpsuitbreidingen vormden zich jarenlang met name langs de bestaande wegen. Het huidige dorp is een afwisseling van oude, statige woningen en boerderijen met nieuwere toevoegingen. Het levendige dorpscentrum heeft gevarieerde voorzieningen met als centraal punt de imposante Barbarakerk. Aan de noordzijde van het dorp bevindt zich een bedrijventerrein. De inwoners van Dreumel waarderen de diversiteit aan voorzieningen zoals de winkels, het zwembad en de bibliotheek en D'n Hoender, het actieve verenigingsleven en de groene uiterwaarden.

De Hoender (© Google Maps)

Barbarakerk (© Google Maps)

Wamel

Wamel heeft langgerekt centrum, met name gevormd door de Dorpsstraat, één van de oudere wegen in het dorp. De oudste bebouwing van het dorp heeft zich in diverse richtingen ontwikkeld. Kenmerkende bebouwing zijn de verschillende kerken. Zeker de Gezellenkerk vormt een markant gebouw op de kruising van wegen. Langs de Dorpsstraat bevinden zich verder pastorieën die bij de kerken hoorden, voormalige boerderijen, woonhuizen en woon-winkelpanden die samen diverse voorzieningen herbergen zoals het dorps huis en horecagelegenheden. Aan de zuidzijde van het dorp is langs de Van Heemstraweg een invulling ontstaan van woningen, groengebieden en bedrijvigheid. De inwoners van Wamel waarderen de 'groene voorzieningen' in Wamel, zoals de uiterwaarden en het park rond de kinderboerderij, de historische bebouwingslinten en het kleinschalige karakter van het dorp.

Dorpsstraat (© Google Maps)

Groene 'achtertuin' (© Google Maps)

7 Bijlage 5. Bronnen

NRIT. (2023). Eindelijk goedkeuring voor overname Landal GreenParks door Roompot. Opgehaald van: <https://www.nritmedia.nl/kennisbank/46439/eindelijk-goedkeuring-voor-overname-landal-greenparks-door-roompot/?topicsid=>

CBS. (2024). Logiesaccommodaties; gasten, nachten, woonland, logiesvorm, regio. Opgehaald van: <https://opendata.cbs.nl/statline/?ts=1536050433686#/CBS/nl/dataset/82059NED/table?ts=1738337278204>

Groepsaccommodaties Nederland. (2019). Groepsaccommodaties Nederland Strategische Visie. Opgehaald van: <https://www.celth.nl/sites/default/files/2019-10/Strategic%20vision%20for%20group%20accommodations.pdf>

NBTC. (2025). Vakantie Sentiment Monitor – Resultaten 22-meting. Opgehaald van: <https://www.nbtc.nl/nl/site/download/rapport-vakantie-sentiment-monitor-januari-2025?disposition=inline>

NRIT. (2024). Prima derde kwartaal voor Nederlandse logiesaccommodaties. Opgehaald van: https://www.nritmedia.nl/kennisbank/48310/?token=rtwkals32lk45wj43222453435AERad4wa&utm_source=chatgpt.com

Pretwerk. (2024). In 2023 recordaantal gasten in Nederlandse hotels, campings en vakantieparken. Opgehaald van: <https://pretwerk.nl/recreatie-actueel/in-2023-record-aantal-gasten-in-nederlandse-hotels-campings-en-vakantieparken/86156/>

Pretwerk. (2023). Trends in de kampeersector: Steeds minder staanplaatsen per camping. Opgehaald van: <https://pretwerk.nl/insight/trends-in-de-kampeersector-steeds-minder-staanplaatsen-per-camping/84488/>

Rabobank. (2024). Recordjaar? Zo voelt dat niet in de horeca- en recreatiesector. Opgehaald van: <https://www.rabobank.nl/kennis/d011418430-recordjaar-zo-voelt-dat-niet-in-de-horeca-en-recreatiesector>

NRIT. (2023). Grote uitdagingen voor vakantieparken. Opgehaald van: <https://www.nritmedia.nl/kennisbank/46757/grote-uitdagingen-voor-vakantieparken/?topicsid=>

Mews. (2023). De toekomst van de hospitalitysector: een vooruitblik. Opgehaald van: <https://www.mews.com/nl/blog/de-toekomst-van-hospitality>

CBS. (2024). Logiesaccommodaties; gasten, overnachtingen, bezettingsgraad, kerncijfers. Opgehaald van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/82058NED>

Landelijke Data Alliantie. (2024). Database logiesaccommodaties NL. Opgehaald van: <https://www.landelijkedataalliantie.nl/nl/home/kennisbank/toeristisch-aanbod/database-logiesaccommodaties-nl>

Landelijke Data Alliantie. (2024). Grootste Nederlandse dagattracties beleven topjaar in 2023. Opgehaald van: <https://www.landelijkedataalliantie.nl/nl/home/over-lda/nieuws-agenda/grootste-nederlandse-dagattracties-beleven-topjaar-in-2023#:~:text=Het%20totaal%20van%20bezoekersaantallen%20van,met%20een%20stijging%20van%205%25>

ABNO ARMO. (2025). Rapport 'groei leisuresector normaliseert; uitdagingen blijven'. Opgehaald van: <https://www.abnamro.nl/nl/zakelijk/insights/sectoren->

[en-trends/sectorprognoses/leisure/groei-leisure-normaliseert-uitdagingen-blijven.html](#)

NRIT. (2025). De toekomst van de Nederlandse Dierentuinen: nieuwe strategieën voor positionering in de markt en maatschappij. Opgehaald van: <https://www.nritmedia.nl/kennisbank/48636/de-toekomst-van-de-nederlandse-dierentuinen-nieuwe-strategien-voor-positionering-in-de-markt-en-maatschappij/?topicsid=5>

Arcade Machines Market. (2025). Global Arcade Machines Market per type (rechtopstaande machine, cocktail of tafelmachine), per toepassing (game hal, supermarkt), per geografische reikwijdte en voorspelling. Opgehaald van: <https://www.verifiedmarketreports.com/nl/product/arcade-machines-market-size-and-forecast/>

NKBV. (2022). De klimsport: urban fitness voor lichaam en geest. Opgehaald van: https://nkbv.nl/files/images/actueel/Nieuws/Maatschappelijke%20waarde%20klimsport_DEF.pdf

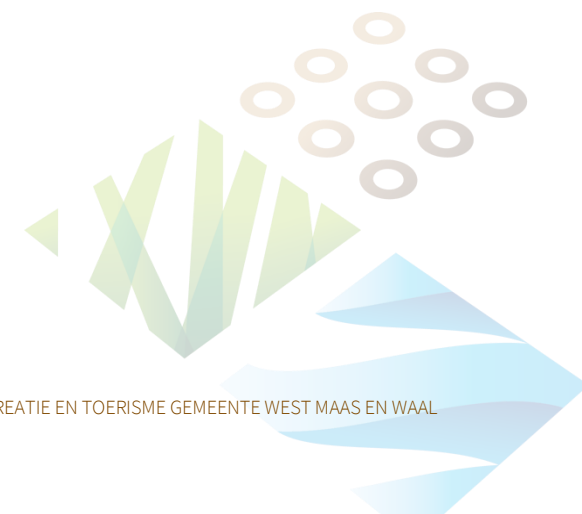
Van spronsen & Partners. (2019). Klimhallen in beeld. Opgehaald van: <https://www.spronsen.com/wordpress/wp-content/uploads/Klimhal-in-beeld-2019.pdf>

Pretwerk.nl. (2018). De opkomst van sportief indoor vermaak. Opgehaald van: <https://pretwerk.nl/recreatie-actueel/deelsectoren/sport-gezondheid/de-opkomst-van-sportief-indoor-vermaak/55554/>

CBS. (2024). Nederland in cijfers: Hoeveel mensen bezoeken concert en voorstellingen? Opgehaald van: <https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2024/hoeveel-mensen-bezoeken-concerten-en-voorstellingen/>

Wellnes-online.nl. (2025). Wellness reizen trends voor 2025. Opgehaald van: <https://www.wellness-online.nl/wellness-reizen-trends-2025/>

Zwembadbranche (ZBB). (2025). Zwemmen en zwemveiligheid: trends en uitdagingen. Opgehaald van: <https://www.zwembadbranche.nl/zwemmen-en-zwemveiligheid-trends-en-uitdagingen/>

8 Bijlage 6. Leefstijlvinder

De leefstijlen geven inzicht in het gedrag, waarden en behoeften van recreanten en toeristen op basis van psychologische en sociologische kenmerken. De leefstijlsegmentatie onderscheidt zeven doelgroepen, ook wel leefstijlen genoemd, met allemaal een eigen vrijetijdsprofiel. Dit zijn de volgende zeven leefstijlen: Avontuur-, Plezier-, Harmonie-, Verbindings-, Rust-, Inzicht en Stijlzoekers. Deze Leefstijlvinder is het uitgangspunt voor de analyse van vraag en aanbod.

Harmoniezoekers

Harmoniezoekers zijn hartelijke, gezellige mensen, met veel interesse in anderen. Ze omschrijven zichzelf als gemoedelijk, vrolijk en zachtvaardig. In het leven hechten ze veel belang aan geborgenheid, gastvrijheid en vriendschap. Ze nemen de tijd voor het gezin, trekken er graag op uit met (of naar) familie, vrienden en kennissen, en vinden een goede relatie met burens en familie heel belangrijk. Het hoeft voor hen allemaal niet zo vreemd; doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg.

Verbindingszoekers

Verbindingszoekers zijn, bovenal, geïnteresseerd in anderen. Het zijn behulpzame, evenwichtige mensen die zichzelf omschrijven als 'gewoon' en hartelijk. Voor Verbindingszoekers zijn gastvrijheid, sociale verbondenheid en 'doe maar gewoon' belangrijke waarden. Ze vinden het dan ook belangrijk om een goede relatie te onderhouden met burens en familie, met harmonie en gezelligheid. Er voor elkaar zijn, dat is toch hartstikke normaal!

Rustzoekers

Rustzoekers vinden zichzelf hele gewone mensen. Ze omschrijven zichzelf als kalm, behulpzaam, bedachtzaam en zachtvaardig. Ze houden van rust en regelmaat, en voelen zich het meest op hun gemak in hun eigen, vertrouwde omgeving. Ze vinden het fijn als ze lekker hun eigen gang kunnen gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Ze houden ervan om op hun gemak thuis te zijn, een beetje te tuinieren, te klussen en tv te kijken. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg.

Inzichtzoekers

Inzichtzoekers zijn bedachtzame, serieuze en intelligente mensen. Ook omschrijven zij zichzelf als evenwichtig en zakelijk. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze mooi hun eigen gang gaan. De rust en ruimte om hen heen die ze daardoor verkrijgen vinden ze fijn. Belangrijke waarden voor Inzichtzoekers zijn rationaliteit, daadkracht, privacy/rust en 'doe maar gewoon'. Maar ook vrijheid om te doen wat ze willen is erg belangrijk voor ze. Als ze niet op pad gaan naar culturele activiteiten of natuur, dan vinden ze het ook heerlijk om rustig thuis te zijn, een beetje te klussen, TV te kijken en het nieuws te volgen. Ze houden van informatie; 'meten is weten'!

Stijlzoekers

Stijlzoekers zijn intelligent, zelfverzekerd en doelgericht. Ze hebben een sterk karakter, en omschrijven zichzelf ook wel als zakelijk, ondernemend en leidinggevend. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. En die waarderen dat de Stijlzoekers zeggen waar het op staat, ook als anderen het daar misschien niet mee eens zijn. Stijlzoekers gaan ervoor in het leven: zowel in hun werk, als in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op. Verveling is niet aan hen besteed. Liever besteden ze hun tijd aan sporten en feesten. Gáán!

Avontuurzoekers

Deze recreanten zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Plezierzoekers

Plezierzoekers zijn spontaan, vrolijk en gezellig. Ook omschrijven ze zichzelf als avontuurlijk, impulsief en eigenwijs. Waarden die ze belangrijk vinden zijn uitdaging, uniek zijn en succes in het leven. Ze hebben het liefst veel mensen om zich heen, en trekken er dan ook graag op uit met familie, vrienden en kennissen. Ze houden van leuke dingen ondernemen: voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd!

